

Збірник наукових матеріалів
XXIV Міжнародної науково-практичної
інтернет – конференції
el-conf.com.ua



«НОВИНИ НАУКИ ХХІ СТОЛІТТЯ»

23 листопада 2018 року

Частина 12



м. Вінниця

Новини науки XXI століття, XXIV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 23 листопада 2018 року. – Ч.12, с. 64.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XXIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Новини науки XXI століття», 23 листопада 2018 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
2018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Філологічні науки

<i>Кузьменко Ж. А.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ.....	5
<i>Лисенко К.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОСОДИЧНИХ ХАРКТЕРИСТИК СКЛАДНО-ПІДРЯДНИХ ПИТАЛЬНИХ РЕЧЕНЬ В ДРАМАТИЧНМУ МОВЛЕННІ (на матеріалі аудіозаписів п'єс Шекспіра).....	11
<i>Луценко А.А.</i> ПРОЦЕС ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	15
<i>Малик В.М.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНИХ МЕТАФОР У МОВОЗНАВСТВІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ	17
<i>Наумова Я.С.</i> ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	21
<i>Новак Ю.Б.</i> НЕОЛОГІЗМИ В АНГЛОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ	24
<i>Підвальна В. В.</i> СЕКСИЗМ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ ГЕНДЕРНИХ АСИМЕТРІЙ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ СУЧАСНОСТІ	28
<i>Рахматуліна К.В.</i> НАВЧАЛЬНО-ІНФОРМАТИВНА ФУНКЦІЯ РОМАНУ КУРТА ВОННЕГУТА «БОЙНЯ НОМЕР 5, АБО ХРЕСТОВИЙ ПОХІД ДІТЕЙ»	32

<i>Рошук О. В.</i> АНГЛІЙСЬКІ СКОРОЧЕННЯ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ ТА МОБІЛЬНИХ ТЕКСТОВИХ ПОВІДОМЛЕННЯХ. ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	34
<i>Струтинська Т. В.</i> ТИПОЛОГІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМАХ: НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЖОРДЖА ОРУЕЛА «1984».....	36
<i>Тетеріна О.Б.</i> БАЙРОН І ШЕВЧЕНКО: ПОГЛЯДИ Ю.БОЙКА- БЛОХИНА НА ПРОБЛЕМУ МІЖЛІТЕРАТУРНОЇ РЕЦЕПЦІЇ.....	41
<i>Ткачук Н.В.</i> КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	43
<i>Ушкова І. М., науковий керівник Литвин І. М.</i> ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПОВІСТІ О. ПУШКІНА «ПІКОВА ДАМА»: ДЕНОТАТИВНИЙ АСПЕКТ.....	45
<i>Шваєнко А.І., Кузнецова О.Д.</i> СИСТЕМА ПИСЕМНОЇ ТВОРЧОСТІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО: СКЛАДОВІ, РОЛЬ, ОСОБЛИВОСТІ, ЗНАЧЕННЯ.....	49
<i>Щелкунова О. С.</i> ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ЛІТЕРАТУРИ ЕПОХИ УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ	54
<i>Яковчук А. Я.</i> СИНОНІМІЧНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТІВ FRIENDSHIP ТА HOSTILITY В РОМАНІ КЕНДЕС БУШНЕЛ «СЕКС І МІСТО»	58

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ
РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Кузьменко Ж. А.,

викладач Житомирського кооперативного

коледжу бізнесу і права

м. Житомир, Україна

Проблема формування творчого мислення студентів завжди була і залишається однією з найактуальніших проблем сьогодення. Суспільству потрібна інтелектуально соціально компетентна особистість, здатна самокритично мислити, творчо діяти, застосовувати знання в нестандартних ситуаціях, неординарно розв'язувати проблеми, створювати нове. Для формування такої особистості необхідно використовувати в навчально-виховному процесі інноваційні методи й прийоми навчання, особливо завдання і вправи, які спонукали б студентів до творчої діяльності. Лише в процесі спільної роботи над осмисленням ситуації чи проблеми можна отримати якісно новий результат зростання особистості, який ґрунтується не на примусі, а на свободі вибору.

Сьогодення вимагає від викладача впровадження в процес навчання української мови інноваційних методів, нових підходів, освітніх технологій, які дозволять урізноманітнити заняття з розвитку зв'язного мовлення для формування творчого мислення студентів. Інноваційні технології є не лише ефективною формою засвоєння знань, вироблення вмінь і навичок, потрібних у житті для виконання різних завдань у процесі трудової діяльності, а й засобом формування творчої особистості, їх інтелекту, естетичних смаків, збагачення духовної культури.

У студентів розвивається світогляд, логічне й критичне мислення, зв'язне мовлення, виявляються та реалізуються індивідуальні можливості, зростає їхній інтерес при здобутті знань, бо інтерактивні методики розраховані не на запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошук її вирішення. Тому при використанні цих

технологій знання засвоюються набагато краще.

Мета статті – розкрити значення інноваційних технологій на заняттях розвитку зв'язного мовлення як необхідної умови формування творчого мислення студентів.

На сучасному етапі до інтерактивних технологій звертаються і використовують у своїй роботі все більше науковців і вчителів-практиків, зокрема такі як: О. Пехота, О. Пометун, К. Скиба, Л. Чеховська, Л. Зазуліна та інші. Особливістю інтерактивних методів є те, що вони вимагають використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів.

О. Пехота зазначає, що суть інтерактивних технологій – стимулювати інтерес учнів до певних проблем, які передбачають володіння певною сумою знань та розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань – від теорії до практики.

А. Нісімчук, О. Падалка, О. Шпак відзначали, що інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня [1, с. 4].

На думку О. Пометун та Л. Пироженко, сутність інтерактивного навчання в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів: «Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)» [2, с. 7].

Використання інноваційних технологій навчання на заняттях розвитку зв'язного мовлення активно сприяють формуванню творчого мислення, а також допомагають розвивати комунікативні вміння й навички студентів.

Питаннями щодо використання інноваційних технологій, елементів інтерактивного навчання, увиразнення і оновлення навчально-виховного процесу займалися З. Бакум, А. Богуш, О. Біляєв, Л. Варзацька, О. Глазова, Н. Голуб, Г. Дідук, Т. Донченко, В. Дороз, І. Дроздова, С. Караман, О. Караман, Ю. Караулов, К. Климова, О. Кучерук, Л. Мацько, Г. Шелехова, В. Мельничайко, І. Мельничук, Г. Михайловська, А. Нікітіна, Н. Остапенко, Л. Паламар, М. Пентилюк, Т. Симоненко, Л. Скуратівський та ін.

О. Горошкіна зазначає, що «інтерактивна технологія – це організація навчання, що забезпечує здобуття знань засобами спільної діяльності через діалог, полілог учнів між собою і вчителем» [3, с. 7].

У ході цього відбуваються зміни й у кожному із суб'єктів, і в тих об'єктах, на які спрямована взаємодія [4, с. 248].

Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності студентів, мета яких створення комфортних умов навчання, відчуття студентом своєї успішності, інтелектуальної досконалості, побудова продуктивного освітнього процесу.

Використання інтерактивних технологій навчання («Діалог», «Аналіз ситуації», «Неперервна шкала думок», «Дебати», «Коло ідей» тощо) сприяє розвитку критичного мислення, умінню висловлюватися, вести дискусію, формує навички відстоювати власну позицію. Для творчого мислення студентів можна використовувати дослідницько-пошукові завдання, лінгвістичні ігри, монологічне й діалогічне мовлення, творчі роботи за опорними словами тощо.

М. Пентилюк зазначає, що використання нових підходів до технології занять створюють сприятливі умови для розвитку творчості студентів, формування мовної особистості [5, с. 15].

Пропоную систему завдань для формування творчого мислення студентів з використанням інноваційних технологій:

- *Мить творчості.* Напишіть роздум на одну із запропонованих тем: «Сенс життя людини», «Найважче – це творення самого себе», «Життя – вічна творчість», «Сильного доля веде – слабкого волочить».

• *Групова робота.* Доберіть тексти-опори для творів-есе на теми: «Добре слово зцілює долі», «Слово – носій добра, істини й краси», «Слово в моєму житті».

• *Поміркуйте.* Як не втратити горде ім'я людина? Що ж потрібно кожному з нас для того, щоб іменуватися Людиною? Напишіть твір-роздум на тему: «Бути людиною – це не тільки велике щастя, але й велика відповідальність», використовуючи цитати з вірша В. Симоненка «Ти знаєш, що ти – людина» на підтвердження своєї думки.

Ти знаєш, що ти – людина?

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої – одні.

Більше тебе не буде.

Завтра на цій землі

Інші ходитимуть люди,

Інші кохатимуть люди –

Добрі, ласкаві й злі.

Сьогодні усе для тебе –

Озера, гаї, степи.

І жити спішити треба,

Кохати спішити треба –

Гляди ж не проспи!

Бо ти на землі – людина,

І хочеш того чи ні –

Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої – одні

- *Метод ПРЕС.* Проведіть диспут зі своїми одногрупниками на тему: «Маємо бути європейцями на ґрунті українському» (П. Грабовський).

- *Текст-опора.* Прочитайте текст. Складіть усно розповідь про свій рідний куточок.

Ось перед нами мальовничі береги річки Тетерева і його притоки. На них розташоване старовинне місто Житомир. Засноване приблизно в 9 столітті. Дехто вважає, що датувати його заснування можна точніше – 884 роком. З 1804 року місто стає центром Волинської губернії. Тут народилися польський революціонер, герой Паризької комуни Я. Домбровський, письменник В. Короленко, автор відомого «Сліпого музиканта», видатний учений, конструктор

ракетно-космічних систем С. Корольов та піаніст-віртуоз С. Ріхтер.

У гомоні століть живе мелодійна назва Житомир. Як народилася вона? Легенда розповідає про Житомира – дружинника київських князів Аскольда і Діра. Після підступного вбивства в Києві Аскольда і Діра Житомир не захотів бути на службі у князя-вбивці Олега. Зібравши дружину, він подався до волинських лісів і заснував там місто. За йменням засновника місто і назване.

Окремі вчені припускають, що місто Житомир виникло як центр одного з древлянських племен – житичів. Назва міста витлумачується так: «мир (місто) житичів». Слово мир у деяких слов'ян раніше означало «округ, область, світ». Особливе ім'я Житомир – складне слово, що утворилося від слів жити і мир.

I. Вихованець

- *Творче моделювання.* Складіть орієнтовний план до написання твору на тему: «Краща у світі мета – стати хорошою людиною» (Цицерон).

- *Пошук інформації.* Підготуйте статтю до студентської стінгазети (тему підберіть самостійно).

Значний вплив на розумовий розвиток студентів має використання текстоцентричної технології, яка спрямовує роботу з опорою на зв'язний текст.

- *Дослідження-спостереження на основі висловлювання.* Прочитайте уривок із твору З. Тулуб «Людолови». Визначте тип і стиль мовлення. Аргументуйте свою відповідь. Що виражає заголовок – тему чи основну думку.

І раптом здригнувся степ...

Над степом заходила громовиця. В блідій спеці липневого дня, в опалових випарах землі, що тьмяною млою вкривала обрії, хмара видавалася надто загрозлива. Холодно-синя, кольору темного індиго, вставала вона над розтрісканою землею, над рудими травами й запорошеним ковилем. Тихо-тихо було в степу: ні вітерця, ні подиху. Тільки сухо й жарко дзюрчали цвіркуни; і здавалося, що це кров дзвенить в ушах – густа, розпалена.

І раптом здригнувся степ. Звиваючи куряву смерчем, промчав вихор. Припали до землі злякані трави, вклонилися йому. Забелькотіло листя дур-зілля, а ковиль струснув порох із сивини й побіг, пригинаючись до землі

пасмами сіруватого диму. Здавалося, вітер розчісує його коси і мчить їх далеко-далеко, до каламутних обріїв.

◆ *Поетична хвилинка.* Прочитайте вірш Ю. Іздрика. Визначте головний мотив. Поміркуйте, чи є доречним такий стиль написання поезії з точки зору сучасної української літературної мови.

нам конче потрібно бути потрібними
і добре б завжди залишатися добрими
і кожен щоб мав хоч когось але рідного
й у собі тримав хоч би щось невідоме
і було б усім тоді щастя мабуть
ну або принаймні зона комфорту..
та все підміняє лукава пам'ять
і все підминає облудна гордість..
і білий альбом записаний богом
на чорний вініл запоротий чортом
мінєш не зрозумівши нічого
просто за звичаєм майже без торгу..
бо той хто створив це і біле і чорне
в пропорціях неприпустимо рівних
він також хотів мабуть бути добрим
він також хотів би бути потрібним.

- *Будь творцем.* Складіть ситуативно-діалогічні завдання з метою формування норм культури спілкування студентів.

- *Неперервна шкала думок.* Напишіть твір-мініатюру, беручи за епіграф вислів М. Заболоцького: Не дозволяй душі лінитись,

Щоб воду в ступі не товкти.

Душа повинна потрудитись

І вдень й вночі, і вдень й вночі!

Наведена система роботи з розвитку зв'язного мовлення з використанням інноваційних технологій стимулює й розвиває творчі здібності студентів,

забезпечує взаємозв'язок між усною й писемною формами навчання, формує комунікативну особистість. Це можливо за умови систематичної й цілеспрямованої роботи, використання цікавих творчих тренувальних вправ.

Література:

1. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології / А. С. Нісімчук. – К.: А.С.К., 2000. – 368 с.
2. Пометун О. І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. (За ред. О. І. Пометун). □ К. : Вид-во А.С.К., 2006. – 192 с.
3. Горошкіна О. Особливості використання інтерактивних методів на уроках української мови / О. Горошкіна // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 3. – С. 7-10.
4. Освітні технології: Навч.-метод. посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. (За ред. О. М. Пехоти). – К. : А.С.К., 2002. – 256 с.
5. Пентилюк М. І. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови / М. Пентилюк, О. Горошкіна, А. Нікітіна // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 1. – С. 15-20.

УДК 811.111'34/'42

Філологічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ПРОСОДИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК СКЛАДНО-ПІДРЯДНИХ
ПИТАЛЬНИХ РЕЧЕНЬ В ДРАМАТИЧНОМУ МОВЛЕННІ

(на матеріалі аудіозаписів п'єс Шекспіра)

Лисенко К.В.,

аспірантка кафедри англійської філології

та міжкультурної комунікації

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

З метою виявлення основних характерних типів просодичних особливостей акторського мовлення, необхідно дослідити їхні інваріантні риси, а саме

вивести певні абстрактні моделі на основі найчастотніших просодичних характеристик.

В дослідженні було розглянуто складно-підрядні питальні речення, виокремлені з аудіо записів п'єс В.Шекспіра в різні періоди часу, починаючи з тридцятих років минулого століття – Mercury Theatre (1938-1948 роки), Living Shakespeare series (1962), Archangel Complete Collection (1970), Oregon festival (1956) та BBC (2012).

Не зважаючи на те, що співвідношення між інтонацією та синтаксисом далеко не такі прості та прямолінійні, оскільки інтонація бере участь в оформленні далеко не всіх синтаксичних категорій, [1, с.23-27], в англійській мові все ж існують певні стандарти просодичного оформлення основних типів складних синтаксичних конструкцій. Підрядні речення в складнопідрядному реченні можуть бути локалізоване як перед головним реченням, так і після нього. Якщо підрядне речення в пост позиції разом з головним являють собою одне семантичне ціле, вони не утворюють окремих інтонаційних малюнків [2, с.20], і вибір термінального тону визначається комунікативним типом речення. Якщо ж головне речення має продовження, або якщо обидві частини речення – головне та підрядне – семантично незалежні, вони є оформленими за допомогою незалежних інтонаційних груп. Головне речення в такому разі може бути оформлено низхідною, висхідною або навіть низхідно-висхідною шкалою. Довгі за розміром підрядні речення розбиваються на окремі інтонаційні групи, межі яких часто проходять всередині підрядного речення. Підрядне речення, що стоїть попереду головного, як правило, утворює незалежні інтонаційні малюнки, термінальний тон яких визначається їхньою семантичною завантаженістю [там само, с.21].

В результаті перцептивного аналізу було виявлено певну залежність мелодики складнопідрядного речення від першого термінального тону в ньому: якщо термінальний тон головного речення низхідний, то і в підрядному реченні та в порівняльному звороті термінальний тон зазвичай буде низхідним, і навпаки, якщо термінальний тон головного речення висхідний, то і підрядне речення та порівняльний зворот матимуть такі ж ознаки, наприклад:

Виконання 1: **You have among you many a purchased ↘ slave, which, like your ↘ asses and your ↘ dogs and ↘ mules, you use in ↘ abject and in slavish ↘ parts...**

Виконання 2 : **You have among you many a purchased ↗ slave, which, like your ↗ asses and your ↗ dogs and ↗ mules, you use in ↗ abject and in slavish ↘ parts...**

В аналізованих монологів можна зустріти також випадки цитувань прямої мови, які, багатогранно перетинаючись з прямою, непрямою та невласне - прямою мовою, беруть участь в формуванні типу висловлювання. Зазвичай ця дія є відкритим глузуванням або перекирвленням чийось слів, що підкреслюють негативні риси або вчинки. Слова автора, що передують прямій мові, слід вважати окремою інтонаційною групою і як такі вони можуть бути оформлені будь яким термінальним тоном. Слова автора, що слідує за прямою мовою, продовжують інтонаційний малюнок як частково наголошене продовження попередньої інтонаційної групи. Якщо слова автора представляють собою занадто довгий фрагмент, вони представлені окремою інтонаційною групою, з тим же термінальним тоном, дещо нижчого регістру.

В наступному епізоді Шейлок відстоює свої позиції в судовому засіданні і, перебільшуючи та глузуючи, цитує можливі слова своїх опонентів задля досягнення емоційного впливу на суд: У фрагменті **Shall I say to you: 'Let them be free, marry them to your heirs? Why sweat they under burthens?'** (*W.Shakespeare 'The merchant of Venice'*) спостерігаємо синтаксично ускладнену конструкцію: узагальнено це речення оформлене як риторичне загальне питання, з включеною прямою мовою з глузливым цитуванням. Власне пряма мова є підрядним наказовим реченням **Let them be free, marry them to your heirs, Let their beds be made as soft as yours, And let their palates be season'd with such viands.** зі спеціальним питанням – **Why sweat they under burthens?** (*W.Shakespeare 'The merchant of Venice'*).

Розгляньмо цей фрагмент детальніше. Слова автора **Shall I say to you:** оформлені як рівна шкала з підйомом в термінальній частині, що має на меті

привертання уваги до наступної власне прямої мови. Слова прямої мови є прямим глузуванням, і актори використовують весь арсенал просодичних прийомів для передачі емоційного напруження. Так, слова **Let them be free, marry them to your heirs** оформлені як низхідна шкала, питання **Why sweat they under burthens?** згідно зі стандартом – поступово низхідною шкалою. Особливою є тактика застосування тембральних голосових якостей, а саме-лабіалізація та розтягування голосних.

Дані спостереження виявили існування певних закономірностей просодичного оформлення інтерогативів як підрядних у складі складно-підрядного речення в межах драматичного дискурсу, а саме: якщо термінальний тон головного речення низхідний, то і в підрядному реченні термінальний тон зазвичай буде низхідним, і навпаки, якщо термінальний тон головного речення висхідний, то і підрядне речення матиме такі ж ознаки. В випадках, коли речення лише формально є питальним, інтонаційний малюнок не має жодних ознак оформлення згідно з правилами мелодійних контурів для інтерогативів. Якщо речення за розміром є не тільки наддовге, але й переповнене емоційними піками, можна спрогнозувати порушення канонічного контуру питального речення.

Отже, слід зауважити, що під впливом фактору синтаксичного розташування низки з декількох питань в складі складно-підрядного речення, вони, втративши самостійність та ставши підрядним в складі складно-підрядного речення, втрачають свої первісні властивості інтонаційного оформлення питального речення. В синтаксично-ускладнених конструкціях з включеною прямою мовою з цитуванням, мелодійний контур майже завжди оформлений згідно зі стандартом.

Література:

1. Николаева, Т. М. Фразовая интонация славянских языков. М. : Наука, 1977. С. 18–21.
2. Соколова М. А. Теоретическая фонетика английского языка (на английском языке): учебник для студ. высш. учеб.заведений. 3-е изд., стереотип. М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. С. 54–58.

ПРОЦЕС ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ ПРИКМЕТНИКІВ
НА ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Луценко А.А.

студентка філологічного факультету

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

Процес інвентаризації – це визначення складу досліджуваної лексико-семантичної мікросистеми: семантичного поля, лексико-семантичної групи, синонімічного ряду. Виділяють 3 найпоширеніші методи інвентаризації: психофізичний, психолінгвістичний та лінгвістичний.

Згідно з ученням Б. Берлін та П. Кей, семантичне поле позначень кольору англійської мови містить чітко визначений набір лексичних одиниць, що позначають основні кольори, які в свою чергу поділяються на первинні і вторинні (похідні). За допомогою дистрибутивно-статистичного аналізу та на основі даних щодо частотності вживання лексичних одиниць у словниках можна провести перший етап інвентаризації та виокремити основні колірні позначення: *black, red, white, green, yellow* та *blue*. Частота їх уживання складає 293. Інші колірні позначення, такі як *grey, pink, orange, purple* з частотою вживання менше 100, доводять їх похідність від головних.

	Людина	Природа	Текстильні вироби	Абстрактні поняття	Побут	Їжа	
black	12	5	14	13	16	6	66
white	25	18	19	11	12	8	93
red	12	2	0	3	6	0	23
green	3	19	5	9	4	0	39
yellow	5	12	5	6	6	1	34
blue	8	8	7	8	7	0	38
grey	2	7	5	4	1	0	17
orange	0	3	2	0	0	1	6

purple	1	6	2	1	5	0	15
pink	5	6	6	4	8	0	29
brown	10	7	8	4	4		33

З іншого боку, в повсякденному житті використовують не лише основні колірні позначення, а й численну кількість їх відтінків, тому доцільно провести їх інвентаризацію. Словотворчі процеси утворення нових колірних понять відбуваються двома способами: 1) похідність прикметників від основних колірних позначень; 2) утворення нових слів на базі основних кольорів, які не пов'язані ані формою, ані значенням. З цього випливає, що про значення першого типу ми ще зможемо здогадатись, а про значення другого – потрібно скористатись словником. Тому провівши дослідження основних колірних понять на базі словників, можна виділити такі способи утворення колірних позначень:

1) Метафоричність відносних прикметників: ruby, emerald, snowy, iniquitous, pale, rotten, vigorous, florid, rhetorical, paragon, height.

2) Утворення похідних прикметників кольору за допомогою суфікса –ish: brown-brownish, yellow-yellowish.

3) Поєднання кількох основних колірних позначень та утворення їх відтінків: black-and- white, black-and-blue.

4) Утворення вищого та найвищого ступенів порівняння прикметників: red – redder, white-whiter

Загалом визначення основних колірних позначень – явище суб'єктивне та пов'язане з індивідуальними психологічними особливостями мовця і часто здійснюється за асоціативними чинниками.

Отже, перший етап інвентирізації підтверджує теорію Б. Берліна та П. Кея, щодо того, що семантичне поле прикметників на позначення кольору в англійській мові містить чітко визначений набір лексичних одиниць, що позначають основні кольори, які поділяються на первинні та вторинні. Утворення нових колірних позначень здійснюється 4 способами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Быстрова Л.В., Капатрук Н.Д., Левицкий В.В. К вопросу о принципах и методах выделения лексико-семантических групп слов. / Л.В., Быстрова Н.Д. Капатрук, В.В. Левицкий // Науч. докл. высш. шк. Филологические науки. – 1980. – №6. – С. 75-78.
2. Мусурівська О.В. Методи інвентаризації лексико-семантичних груп / О.В.Мусурівська // Науковий вісник Чернівецького університету. – Германська філологія: Зб. наук. праць. – Чернівці: ЧДУ, 1996. – Вип. 1. – С. 51-54.

УДК 811.111

Філологічні науки

ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНИХ МЕТАФОР У МОВОЗНАВСТВІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Малик В.М.,

студентка факультету іноземних мов

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

Когнітивний підхід у мовознавстві отримав велике поширення і для нього характерний новий системний розгляд процесів метафоризації (суть такого підходу – у дослідженні ментальних процесів і ментальної діяльності людини).

Метафора розглядається як складне явище в когнітивному, комунікативному, психологічному та інших лінгвістичних аспектах. Слід зауважити, що теорію когнітивної метафори досліджували Р. Бойд, В. Г. Гак, Т. С. Кун, Е. МакКормак, П. Рікер та інші.

Основними положеннями цієї теорії є:

1. яскраво виражений когнітивний характер метафор;
2. прагнення змоделювати процес метафоризації;
3. трактування метафоризації на основі референтних відносин.

Основна ідея цього напрямку чітко сформульована в роботі МакКормака, який визначає когнітивну метафору як певний пізнавальний процес, необхідний для передачі новизни знання. Сутність метафоризації МакКормака представляє у вигляді єдності двох процесів – когнітивного і семантичного [3; с. 102].

Основна теза теорії когнітивної метафори зводиться до наступного: в основі процесів метафоризації є *фрейми* (особливі уніфіковані конструкції знання чи схематично пов'язаного досвіду) і *сценарії* (узагальнений досвід взаємодії людини зі світом). Основною характеристикою фрейма є «енциклопедичність», тобто сукупність у своїй структурі різних знань про референті об'єкти, названі ім'ям концепту, але, на відміну від асоціацій, ці «одиниці містять основну, типову і потенційно можливу інформацію, яка асоційована з тим чи іншим концептом» [6; с. 49].

Деяка частина фреймів, безумовно, є вродженими, так як вони природно і неминуче виникають в процесі пізнання світу кожною людиною. Інші фрейми засвоюються в момент навчання або набуття досвіду.

Представники когнітивної лінгвістики вважають, що метафоризація заснована на взаємодії двох структур знань – «джерела» і «мети» [2; с. 28]. Області «джерела» (більш конкретне знання) не еквівалентні «мети» (менше конкретне, знайоме).

Дж. Лакофф і М. Джонсон, провідні дослідники цього питання, зазначають, що повсякденні метафори служать для структурування навколишньої дійсності й керують інтелектуальною діяльністю людини та її вчинками» [1; с. 26]. У кожній метафорі є донорська і реципієнтна зони. Донорська зона завжди конкретна й антропоцентрична: для її формування широко використовуються слова, що позначають частини людського тіла (ручка, ніжка, горло, вушко, ніс, око (очко), чоло тощо), місце знаходження у просторі та рух (він у жаху / його охопив жах; дійти висновку).

У книзі «Метафори, якими ми живемо» вченими була розроблена теорія, яка надала системності опису метафори як пізнавального процесу і показала великий евристичний потенціал даної теорії в практичному дослідженні.

Автори стверджують, що перенесення значення не відокремлюється лише сферою мови, що саме мислення переважно метафорично. Метафора як невід'ємна частина свідомості проявляється не тільки в мові, а й у мисленні і в дії. Тим самим Дж.Лакофф і М.Джонсон спробували пояснити метафору «емпіричною підставою». За словами вчених, «наша буденна понятійна система, в рамках якої ми думаємо і діємо, по суті своїй метафорична» [2; с. 23]. Подібний підхід остаточно виводить метафору за грань мовної системи і розглядає її як феномен взаємодії мови, мислення та культури. У книзі «Сучасна теорія метафори» Дж. Лакофф суворо диференціює метафоричне вираження і концептуальну метафору, особливо звертаючи увагу, що *«локус метафори – в думці, а не в мові»* [2; с. 203].

Особливої актуальності набула «теорія концептуального злиття» (conceptual blending), теорія блендінга або концептуальної інтеграції, висловлена ще А. А. Річардсом [5; с. 260], досліджується Дж. Фоконье і М. Тернером. Представниками даного підходу є Дж. Барнден, С. Ван Петтен, М. Тернер, Т. Оуклі, С. Коулсон. Суть його полягає в тому, що при виникненні метафори відбувається одночасна активація тих областей мозку (тобто, як мінімум, двох), які відповідають за наочний і абстрактний образ [3; с. 133-179].

Дослідження метафори в рамках цієї теорії створювався на основі синтезу теорії ментальних просторів Ж. Фоконье та теорії концептуальної метафори, окремі положення якої переглядалися [3; с. 68]. М. Тернер і Ж. Фоконье запропонували альтернативну модель декількох просторів (багатомодельного простору). Дослідники вважають, що однонаправлена метафорична проекція з царини джерела в царину мети є тільки окремим випадком більш складного, динамічного і варіативного комплексу процесів, для експлікації яких необхідно ввести в дослідження когнітивної метафори два проміжних простори (middle spaces). Отже, на відміну від теорії Дж. Лакофф і М. Джонсона, пропонується розглядати чотири ментальних простори: два вихідних простори, загальний простір і змішаний простір або бленд (суміш). Вихідні простору співвідносяться зі сферою-джерелом і сферою-метою в теорії концептуальної

метафори. За твердженням А. Ченкі, даний процес відбувається «без жодного зусилля з боку мовця» [4; с. 33-34].

Таким чином, пізнавальний потенціал метафори розуміється і оцінюється лінгвістами по-різному: повна довіра до метафори як інструменту пізнання, у тому числі і наукового, заперечення її як мовного знака, що володіє осмисленою семантикою, а й визнання того, що вона дає доступ до особливого типу знання, що не зводиться до логічного і верифікованого. Це означає, що вивчення концептуальних метафор має великі перспективи для дослідження, завдяки їхньому лінгво-когнітивному потенціалу.

Література:

1. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі // Дивослово: українська мова й література в навчальних закладах. – К.: 2001. — № 5. – С. 24-29.
2. Лакофф Дж. Метафори, которими мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон: Пер. с англ. А.Н. Баранова. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
3. Скребцова Т. Г. Американская школа когнитивной лингвистики / Т. Г. Скребцова. – СПб, 2000. – 202 с.
4. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция / В. Н. Телия // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С. 26-52.
5. Freeman M. Poetry and the scope of metaphor: Toward a cognitive theory of literature / M. Freeman // Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective / Ed. By A. Barcelona.— Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 2000. — P. 253-281
6. Kövecses Z. Metaphor: A Practical Introduction / Z. Kövecses. –Oxford etc.: Oxford University Press, 2002. – 253p.

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ГАЗЕТНИХ
ЗАГОЛОВКІВ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ*Наумова Я.С.,**студентка факультету іноземної філології**Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки**м. Луцьк, Україна*

У сучасному світі газети відіграють роль інформаційного джерела. У різних формах, паперові чи електронні, вони є невід'ємною частиною нашого повсякденного життя і формують наше уявлення про світ та події в ньому. Газети торкаються усіх сфер життя та діяльності людини: політика, економіка, філософія тощо. А заголовок є орієнтиром читача у вирі газетних статей.

Функція заголовка – зацікавити читача, привернути його увагу, встановити з ним контакт та виразити основну мету повідомлення. У той же час заголовок актуалізує найбільш важливу інформацію повідомлення та слугує дійовим засобом впливу на її сприйняття читачем [3, с.130]. В наслідок цього як в англійській, так і в українській літературі сформувався певний стиль газетного заголовку з притаманними йому лексико-граматичними особливостями.

Особливий стиль заголовків газетних статей може спричинити певні складнощі при перекладі. З цієї причини варто приділити багато уваги визначенню особливостей англійських та українських заголовків, їх порівнянню та визначити способи їх адекватного перекладу.

За структурою газетні заголовки зазвичай представлені односкладними, двоскладними та складними реченнями, еліптичними конструкціями, сегментованими реченнями, ізольованими підрядними реченнями. Двоскладні речення як заголовок дуже поширені в англійській мові, оскільки вони у стислому вигляді дають уявлення про зміст статті в той час як односкладні речення–заголовки не дають достатньої інформації та можуть не зацікавити читача. А заголовки-складні речення вважаються занадто громіздкими. Щодо лексичних особливостей

газетних заголовків можна сказати, що наряду з «заголовним жаргоном» або «заголовними кліше» поширене використання жаргонізмів та інших лексичних елементів розмовного стилю, використання фразеологічних сполук типу «дієслово + іменник», вживання препозиційних та поспозиційних означень, застосування ефекту алітерації – повтору голосних чи приголосних звуків в заголовку, що надає йому виразності та привабливості, вживання перифраз, використання аллюзії на добре відомі факти або події; часто використовуються гра слів та каламбур з метою зробити заголовок жвавішим та цікавішим. [2, с.162-185]

Для адекватного та якісного перекладу слід використовувати певні трансформації, як граматичні так і лексичні [1, с.141]. Граматичні трансформації представлені перестановкою, заміною, опущенням і доповненням, антонімічним перекладом, компенсацією та транспозицією [4, с.107]. Спектр лексичних трансформацій включає в себе транслітерацію, транскрипцію, калькування, конкретизацію, генералізацію, модуляцію або змістовий розвиток та описовий переклад [5, с.29].

Серед граматичних трансформацій часто використовується перестановка – зміна положення мовних елементів в тексті перекладу у порівнянні з вихідним текстом; в процесі перекладу заміні можуть піддаватися наступні граматичні одиниці: форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичних зв'язків тощо; опущення і доповнення – трансформація додавання членів речення при перекладі або опущення непотрібних; контекстуальна заміна – це використання у перекладі іншого слова або словосполучення (чи виразу) замість того, що в мові перекладу формально відповідає слову або словосполученню оригіналу; антонімічний переклад – це лексико-граматична трансформація, що передбачає заміну будь-якої одиниці вихідної мови протилежною за значенням одиницею в цільовій мові з відповідною перебудовою всього речення, щоб зберегти зміст; компенсація – це лексико-граматична трансформація, що передбачає передачу смислового або стилістичного відтінку не там, де він виражений в оригіналі. Дуже часто один стилістичний засіб замінюється при компенсації втраченим іншим. Транспозиція – це одночасно лексико-граматична та стилістична

трансформація, що передбачає переклад одного жанру чи функціонального стилю в інший жанр чи функціональний стиль.

Транслітерація – механічна передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи при другорядній ролі звукової точності, тобто передача однієї писемності літерами іншої; транскрипція – ще один із видів лексичних трансформацій, що використовується для точного відтворення звукового складу слів і текстів будь-якої мови або діалекту; калькування – копіювання іншомовного слова за допомогою свого, незапозиченого матеріалу, або поморфемний переклад іншомовного слова. Калькування часто зустрічається у перекладі термінів та термінологічних виразів, а також фразеологічних зворотів, у тому числі приказок, прислів'їв; конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики в оригіналі замінюється словом більш вузької семантики у мові, на яку робиться переклад; генералізація значення – трансформація, коли слово з вузьким значенням в оригіналі замінюється на слово з ширшим значенням в цільовій мові; модуляція, або змістовий розвиток – це лексико-семантична заміна слова або словосполучення вихідної мови одиницею цільової мови, значення якої є логічним продовженням або наслідком значення вихідної одиниці; описовий переклад використовується у тих випадках, коли неможливо підібрати короткі і точні еквіваленти.

Отже, при перекладі англomовних заголовків українською мовою використовується значна кількість трансформацій, щоб зробити переклад адекватним. Така потреба у трансформаціях зумовлена розбіжностями між англійською та українською мовами, перш за все, у структурі та граматиці.

Література:

1. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / Высш. шк. – М. - 1990. – 253 с.
2. Костомаров В.Г. Из наблюдений над языком газеты: газетные заголовки // Из опыта преподавания русского языка нерусским. / М. - 1965. - №3. - С. 162-185

3. Малуго Е.Н. Роль заголовков и подзаголовков в англо-американской прессе // Язык, сознание, коммуникация. – Москва. – 2005. - №21.- С. 129-138
4. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика./Международные отношения. – М. - 1974. – 216 с.
5. Рецкер Я.И. Что же такое лексические трансформации? / Международные отношения. – М. - 1980. – 90 с.

УДК 811.111

Філологічні науки

НЕОЛОГІЗМИ В АНГЛОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Новак Ю.Б.,

студентка факультету іноземної філології

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

У сучасному світі публіцистика – це засіб оперативного повідомлення інформації в різні куточки світу, найбільш ефективний спосіб впливу на свідомість людей. Так, мова періодичних видань привертає до себе увагу великої кількості лінгвістів. Це – багате джерело для дослідження новітніх тенденцій у розвитку сучасної літературної мови, зокрема процесу активного поповнення лексичного складу. Дослідженням неологізмів займалися видатні вчені. Серед вітчизняних дослідників слід виділити О. Сербенську, К.Ленець, В. Горпинич, О. Пономарів, В. Виноградова, А. Москаленко, І. Ющук тощо. Варто також звернути увагу на іноземних лінгвістів, зокрема С.Ульмана та Д. Френсіса.

Вивчення неологізмів дає можливість визначити зміни та тенденції у подальшому розвитку словотворчої системи тієї чи іншої мови, що зумовлює актуальність цієї теми на сучасному етапі розвитку лінгвістики.

Мета дослідження – проаналізувати вживання неологізмів в англомовних публіцистичних текстах.

Об'єктом дослідження є неологізм – “новостворений термін, авторське слово або фраза, що перебуває в процесі входження в загальне використання і ще не включена до державної та загальноживаної мови” [1, с.5].

Мова як суспільне явище постійно розвивається. Так, словниковий склад тісно пов'язаний з історією, культурою і життям народу-носія. Будь-які зміни в суспільстві відразу ж знаходять безпосереднє відображення в словниковому складі його мови. Таким чином, відповідно до нових потреб номінації та комунікації словниковий склад мови постійно поповнюється новими словами та словосполученнями. Ці нові найменування в момент їх появи і називаються неологізмами

Слово знаходиться в стані неологізму, поки люди відчують в ньому новизну. Як тільки слово починає активно вживатися, воно втрачає ознаку новизни, тобто поступово входить в лексичну систему мови як загальноживане. Наприклад, зараз не можна вважати неологізмами слова *trouble shooter* – уповноважений по залагодженню конфліктів; *character assassination* – підрич репутації, злісний наклеп; *educational package* – обов'язкова навчальна програма. Ці слова були новими для свого історичного періоду, але не сприймаються носіями мови як нові в даний час [2, с.143].

У сучасних дослідженнях зустрічаємо таку класифікацію неологізмів:

Власне неологізми (новизна форми поєднується з новизною змісту): *audiotyping* – аудіодрукування, *bio-computer* – комп'ютер, котрий імітує нервову систему живих організмів, *thought-processor* – комп'ютер, котрий логічно будує та розвиває ідеї.

2. Трансномінацію, яка поєднує новизну форми слова зі значенням, яке вже передавалося раніше іншою формою: *sudser* – мильна опера, *big C* (мед.) – рак.

3. Семантичні інновації або переосмислення (нове значення позначається формою, котра вже була в мові: *bread* – гроші, *drag* – страшна нудьга, *acid* - наркотик ЛСД [3, с.97].

У мові останніх десятиліть переважають власне неологізми, що пов'язане з ростом потреб суспільства дати назви новим реаліям, які виникли в зв'язку з науково-технічним прогресом.

Так, одна з найбільш виправданих функцій вживання неологізмів в англійських публіцистичних текстах – це наявність в міжнародному вживанні стійкої термінології. Так, до стійкої термінології можна віднести:

1. Назви, пов'язані з електронними системами та інтернет технологіями: "For a reliable, reputable *hosting* service for business use, the cost is £9-10 per month or more" [4]. *Hosting* service – "a type of Internet service that allows individuals and organizations to make their website accessible via the World Wide Web" [5, с.159].

2. Назви видів спорту та різних спортивних напрямків: "A new type of skydiving, *freefly*, sees UK extreme sports enthusiasts take to the sky" [6]. *Freefly* – "a skydiving discipline, involving freefalling in various vertical orientations, as opposed to the traditional "belly-to-earth" orientation" [5, с.135].

3. До міжнародної термінології також відноситься назви, пов'язані з авіацією: "*Lowcosts* tend to focus on short-haul routes of generally less than 1,500km and maximize crew flexibility" [4]. *Lowcost* – "an airline without most of the traditional services provided in the fare, resulting in lower fares and fewer comforts" [5, с.201].

Ще однією причиною появи нових лексичних одиниць є виникнення необхідності диференціювати різні вузькоспеціальні поняття. Наприклад: "It was not only published on the official site, but was put as a *copypaste* on the cover page as well" [4]. *Copypaste* – "copying the contents of a document or a program to be added to another document" [5, с.53].

Досить часто неологізми використовуються через слідування "мовній моді" – для надання тексту престижності, внесення в нього ефекту новизни. Таких неологізмів значна більшість. Наприклад: "Originally a fashion tutor, she took a young Smith over to Paris along with her students to attend couture shows and their hotel room in that city later became their first *showroom*" [7]. *Showroom* – "a large space used to display products or show entertainment" [5, с.352].

Отже, слід зробити висновок, що більшість неологізмів, які зустрічаються в текстах, виконують роль, пов'язану з слідуванням "мовній моді", мають біль-

ше смислове навантаження, а також сприяють посиленню інформативності.

Однак не тільки роль неологізмів визначає їх частоту вживання. Використання нових лексичних одиниць в різних публіцистичних текстах залежить від спрямованості видання, форми періодичного поширення продукції і цільової аудиторії. Так, наприклад, в молодіжних виданнях неологізмів буде в рази більше, ніж у виданнях, орієнтованих на більш старшу аудиторію. Те ж можна сказати і про спеціалізовані видання: в них буде своя термінологія і свої неологізми [8, с.76].

Також було встановлено, що в інтернет-виданнях кількість неологізмів є більшою, ніж в друкованих виданнях. Це пов'язано з тим, що мережеві видання спрямовані на більш молоду аудиторію, ніж друковані примірники.

Література:

1. Нові слова та значення: словник / Ін-т укр. мови НАН України; уклали Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. –К.: Довіра, 2008.– 271 с.
2. Муругова Е.В. Словообразовательное поле неологизмов британского и американского вариантов современного английского языка /Муругова Е.В. // Личность, речь и юридическая практика. – Ростов на Дону, 2003. – Вып. 6. – С. 143-148.
3. Заботкина В. И. – Новая лексика современного английского языка., – М., 1977. – 205 с.
4. Guardian [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk/>.
5. Longman Dictionary of Contemporary English. – London : New edition, 2003. – 1950 p.
6. Independent News [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/>.
7. Times [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.thetimes.co.uk/>.
8. Скороходова Е.Ю. Роль употребления неологизмов в современных публицистических текстах/ Е.Ю. Скороходова, М.М. Щеголева // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук, 2016. – №5-3. – С. 73-78.

СЕКСИЗМ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ ГЕНДЕРНИХ АСИМЕТРІЙ НА ПРИКЛАДІ
УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ СУЧАСНОСТІ

Підвальна Вікторія Вікторівна

студентка 6 курсу спеціальності

«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

факультету політико-інформаційного менеджменту

Національного університету «Острозька академія»

Сьогодні дуже часто темою для активного обговорення та численних наукових досліджень стає проблема використання сексизмів. Це досить помітно впливає на громадську думку, сценаристи часто вживають сексизми (чи то окремі слова, чи цілі висловлювання, образи тощо) в створенні сценарію для фільмів. Найчастіше прояви сексизму трапляються через бажання особи підкреслити важливість своєї соціальної статі, але це відбувається через приниження протилежної статі. Результати дослідження розширюють наукові уявлення про явище гендерного стереотипу, що може сприяти поглибленому соціологічному вивченню конструктивного та деструктивного виявів гендерних стереотипів українському кіно останніх років. Гендерний сексизм викликає велику зацікавленість і є однією з важливих і не вирішених.

С.Л.Бем, М.Кіммел відзначають, що: 1) існуючі стереотипи образів чоловіка і жінки діють як збільшувальне скло: відмінності між чоловіками і жінками підкреслюються в набагато більшому ступені, ніж вони є в дійсності [1];

Сексизм означає дискримінацію чи певні переконання за ознакою статі, тобто обмеження чи позбавлення прав жінок (або чоловіків) тільки тому, що їм притаманні відповідні статеві ознаки. Виділяють 3 типи сексизму: індивідуальний («...як для жінки ви водите машиною непогано...»), «...як для чоловіка ви не погано ладите з дітьми...»), культурний (жінка – обов'язково домогосподарка) та інституціональний (чоловік повинен мати якийсь статус щоб його сприймали в суспільстві.).

Вітчизняний ринок пропонує стереотипні образи, які глядачі повністю сприймають на підсвідомому рівні, і категорично відмовляються від змін, які продиктовані розвитком суспільства. Такі дії можна назвати відвертим порушенням гендерної рівності.

В Українському кінематографі найчастіше тиражують три образи жінки, пов'язані з її біологічною природою. Перший тісно пов'язаний з жіночою сексуальністю. Це образ жінки-красуні, сексуально привабливої молодої істоти, що не має волі, розуму, цілей, хіба що є почуття до чоловіка, який і є сенсом її життя. Другий образ — жінки-господарки, “берегині”, матері. Використовуючи його, маніпулюючи ним в реальному житті, зручно в першу чергу звільняти жінок і відмовляти їм в кар'єрному зростанні. Характерним є те, що обидва ці стереотипні образи пропагують образ жінки утриманки, яку повністю забезпечує чоловік чи коханець. Третя стереотипна модель — це бізнеследі. Уже сама назва певною мірою відображає ставлення громадської думки до такого явища: або це несправжня жінка (бо слово “бізнесмен” вживається здебільшого в чоловічому роді), або це компетентна людина, яка в цьому випадку перестає бути “справжньою жінкою”, тобто тією, що відповідає першій та другій стереотипним моделям. Модель жінки-бізнесмена наділена сильним характером, працелюбністю, розумом, вольовими якостями, але обов'язково — у неї труднощі в сімейному та особистому житті, її діти обділені увагою і потерпають від домашніх непорозумінь, і, звичайно, робиться натяк на нещасливе особисте життя. Усе це нівелює думку, що жінка і кар'єра — речі сумісні. При цьому інколи жінка-лідер подається як нормальне явище, але це швидше винятки. Наведені стереотипні моделі, що поширені в громадській думці й досить широко пропагуються в Українському кіно, не завжди подаються в “чистому вигляді”. Вони можуть переплітатися або дивно поєднуватися [7, 10].

В українському суспільстві, сексизм спрямований переважно на осіб жіночої статі. Це стосується насамперед, як зазначає К.Левченко, ставлення до жінки як об'єкта, позбавленого іншої соціальної значимості, крім репродуктивної.

Відповідно до сексистських стереотипів чоловіків наділяють великою кількістю позитивних якостей, у яких відмовлено жінкам: це – розум, мужність, фахова компетентність, ініціативність, ризик тощо. [3; с.32].

Форми дискримінації чоловіків є не результатом боротьби за гендерну рівноправність, а підсумком законодавчої діяльності державних органів, у багатьох з яких домінують чоловіки. Така дискримінація чоловіків є наслідком гендерних стереотипів, характерних для патріархату, які обмежують можливості не тільки жінок, але й чоловіків.

Жінка, яка проявляє свої здібності, яка бажає реалізувати свій потенціал, часто вступає у конфлікт із традиційними поглядами оточення на місце жінки в суспільстві і, можливо, до конфлікту з власним уявленням про себе як про особистість. Жінки працюють і, в той же час, несуть велику частину обов'язків по дому і вихованню дітей. На шляху жінок до традиційно чоловічих, високооплачуваних і високих за статусом робіт існує безліч бар'єрів: культурні, юридичні, освітні. Жінки стикаються з завищеними вимогами, дискримінацією. На чоловіків гендерні стереотипи також впливають негативно. До компонентів традиційної чоловічої ролі відносять норми успішності і статусу, розумової, фізичної й емоційної твердості, антижіночності. Для багатьох чоловіків повна (а для деяких і неповна) відповідність цим нормам недосяжна, що викликає стрес, в тому числі професійний, і призводить до компенсаторних реакцій: обмеження емоційності, гомофобії, нав'язливого прагнення до змагання й успіху і т.п.

Отже з можливостей корекції впливу гендерних стереотипів на життєдіяльність особистості та організацію ефективної взаємодії між гендерними групами в організаціях є дотримання психологічних умов і факторів, що сприяють зміні стереотипів.

Зазначимо, що в Україні проблема боротьби за гендерною ознакою широко не обговорюється й законодавчо не висвітлена, на відміну від зарубіжних країн. В багатьох державах світу, а також у внутрішній політиці низки міжнародних організацій було здійснене гендерне реформування, розроблені рекомендації

щодо уникнення гендерно-дискримінаційних мовних моделей і заміни їх антисексистськими альтернативами.

Для того щоб жити в розвинутій країні, де функціонує громадянське суспільство потрібно відмовитися від будь якого прояву сексизму.

Література:

1. Бем С.Л. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов. – М., 2004. – 336 с.

2. Волобуєва А. М. Гендерна політика у дзеркалі преси [Текст] /А.М. Волобуєва // Наукові записки Інституту журналістики. – 2002. – Т. 6. – С. 66–69.

3. Левченко К. Б. Права жінок: зміст, стан та перспективи розвитку: [Монографія]/ К.Б.Левченко. – Харків: Вид-во НУВС, 2001. – 345 с.

4. Марушевська О., Шарова К. Образ жінки в українській пресі (на матеріалах газети “Факти і коментарі” / О. Марушевська // Філософсько-антропологічні студії”2001. Спецвипуск. – К.: Стилос, 2001. – С. 220-225

5. Маслова, Ю. П. Сексизм у мові друкованих засобів масової інформації [Українське мовознавство: Міжвідомчий науковий збірник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка] (39/1). pp. 289-283.

6. Таран Л. Гендерні проблеми і засоби масової інформації [Текст] /Л.Таран // Гендер і культура: Зб.ст. / Упоряд Агеєва В., Оксамитна С. – К.: Факт, 2001. – С. 157.

7. Ильин Е.П. Половые и гендерные стереотипы. — [Електр. ресурс]. — Режим досту- пу: <http://www.piter.com/book.phtml> [19/12/09; 19:37].

НАВЧАЛЬНО-ІНФОРМАТИВНА ФУНКЦІЯ РОМАНУ КУРТА ВОННЕГУТА
«БОЙНЯ НОМЕР 5, АБО ХРЕСТОВИЙ ПОХІД ДІТЕЙ»

Рахматуліна К.В.,

*Студентка факультету іноземних мов
Вінницький державний педагогічний університет*

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

Роман К. Воннегута «Бойня номер 5, або Хрестовий похід дітей» - це сучасний роман, який порушує багато проблем нашого суспільства. У ньому автор зумів переплести суспільні, особисті, моральні, побутові, релігійні й психологічні проблеми. Це роман, який, безсумнівно, має цінність для вивчення у старших класах шкіл і вищих навчальних закладах. Його навчально-інформативну функцію ми можемо простежити у глобальних проблемах людства, висвітлених автором у творі. Проте той факт, що твір колись був заборонений в школах через використання письменником ненормативної лексики, непристойних сцен та насильства, застерігає вчителів вводити його у навчальну програму. Але ми вважаємо, що усі причини, через які «Бойню номер 5» забороняли вивчати в школах, можуть бути усунутими, якщо звертатися до скороченого варіанту.

Роман К. Воннегута також є корисним і пізнавальним у вивченні історії Другої світової війни. Незважаючи на те, що роман є «незв'язним» та «плутаним», він все ж оснований на реальних подіях, пережитих самим автором, і дає реалістичний опис досвіду американських військовополонених і бомбардування Дрездена.

«Бойня номер 5, або Хрестовий похід дітей», як і всі твори автора, є своєрідним романом і не вкладається в нормативні жанрові визначення. Це не сатира, але й не психологічна проза; не фантастика, але й не інтелектуальний роман і вже тим більше – не реалістичний роман. Саме тому, вивчаючи цей

роман, учні й студенти знайомляться з незвичною композицією твору: всі події, зображені в романі, подаються непослідовно й сповнені численних флешбеків, а також з абсолютно новим, притаманним лише Курту Воннегуту, «телеграфно-шизофренічним», «сюрреалістичним» або, як його називають деякі критики, «воннегутівським» стилем, для якого характерна розірваність композиції, фрагментарність оповіді, зміщення часових площин, поєднання реального й фантастичного, широке використання гротеску, чорного гумору, іронії й сатири, поєднання лексики різних рівнів, використання фразеології, численні повтори образів і основних понять для створення зв'язності тексту.

Оскільки роман «Бойня номер 5, або Хрестовий похід дітей» насичений великою кількістю літературних прийомів, реалізму, гротеску, фантастики, іронії, сатири, він є чудовим прикладом для вивчення й аналізу їх студентами й учнями старших класів.

Крім того, в романі автор використовує символіку, повтори, а також змальовує себе як одного з героїв.

«Бойня номер 5, або Хрестовий похід дітей» - це антивоєнний роман, який є цінною знахідкою ХХ століття й прикладом для вивчення американської літератури. Він не лише розповідає нам події Другої світової війни, яка забрала життя мільйонів людей і залишила руйнівний відбиток в пам'яті інших, в тому числі й самого автора, а й показує нам, наскільки війна безглузда.

Література:

100 запрещенных книг: Цензурная история мировой литературы. Книга 1 [Електронний ресурс] / Н. Дж. Каролідес, М. Балд, Д. Б. Соува, А. Евстратов - Режим доступу: http://www.xliby.ru/kulturologija/100_zapreshennyh_knig_cenzurnaja_istorija_mirovoi_literatury_kniga_1/p2.php#metkadoc5

АНГЛІЙСЬКІ СКОРОЧЕННЯ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ ТА МОБІЛЬНИХ
ТЕКСТОВИХ ПОВІДОМЛЕННЯХ. ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЕРЕКЛАД
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Рощук О. В.

Студентка факультету іноземної філології

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Поняття «скорочення» включає в себе як процес, так і результат процесу усічення, стягнення фонем чи/та морфем слів та фраз без зміни їхнього лексико-граматичного значення.

Перші скорочення з'явилися з початком писемності, серед шумерів, у IV сторіччі до н.е. Неухильного розвитку аббревіація в англійській мові набула у XV столітті н.е. і з того часу не втрачала своєї популярності.

У 1830-х роках в Сполучених Штатах Америки, починаючи з Бостону, та з початком розквіту філології та лінгвістики у академічних колах Британії скорочення набували ще більшої популярності.

Після Другої світової війни британці значно зменшили вживання крапок та інших знаків пунктуації у скороченнях у текстах щонайменше напів-офіційного стилю, у той час як американці все ще додержувались старих правил вжитку та й до сьогодні підтримують їх більше, ніж британці.

Широке розповсюдження засобів електронної комунікації (мобільних телефонів, Інтернету) у 1990-х роках слугувало повштовхом для значного зростання кількості розмовних скорочень, особливо завдяки популярності служби коротких повідомлень SMS, яка обмежує в більшості випадків текстові повідомлення до 160 знаків.

Читання графічних скорочень по назвам літер, поступове формування у стабільне слово - це один з шляхів до перших лексичних скорочень в англійській мові. І саме аббревіаційні процеси відображають логіку, характерну

для розвитку цієї мови, яка прагне до простоти виразів та збереження інформаційної значущості для цілей комунікації.

Заміна лексичної одиниці "більш економним кодом" сприяє не лише раціоналізації мовленнєвої діяльності носіїв мови, але й оптимізації словотворчих процесів.

У разі узуалізації okazіональних слів, створених шляхом редукції, вони можуть стати повноцінними одиницями лексичного складу мови, співіснуючи зі своїми багатоскладовими корелятами на правах їхніх субститутів (синонімів), оскільки відомо, що скорочення відрізняються від повних слів форм своєю емотивністю та стилістичною референцією.

Слід вирізняти поміж скороченнями на письмі (графічною аббревіацією) та у сфері усного мовлення (лексичною аббревіацією). Лексичні скорочення можуть бути застосовані як в усному, так і у письмовому спілкуванні, у той час як графічні присутні лише на письмі, в усному ж мовленні вони заміщуються повною формою слова чи словосполучення.

Скорочення слова є найяскравішим проявом раціоналізації мовленнєвої діяльності та оптимізації мовотворчих процесів, які є характерними рисами англійської мови упродовж всієї історії.

Наразі механізми скорочення слова відіграють провідну роль у процесах формотворення та словотворення, оскільки вони представляють собою більш економний код. Саме ці процеси відображають логіку, характерну для розвитку англійської мови, яка прагне до простоти виразів та збереження інформаційної значущості для цілей комунікації і відома своєю аналітичністю та жаданням економії графічного та лексичного простору.

Література:

1. Антрушина Г.Б., Афанасьєва О.В., Морозова Н.Н. Лексикологія англійського язика. - М.: Дрофа, 1999. - 240с.
2. Гармаш О.Л. Збалансованність процесу поповнення словникового складу сучасної англійської мови // Вісник Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького. - Мелітополь, 2008. - №1. - С.183-191.

3. Зацний Ю.А. Развитие словарного состава современной английской речи. - Запорожье: Запорожский ун-т, 1998. - 429с.

Філологічні науки

ТИПОЛОГІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ТОТАЛІТАРНИХ
РЕЖИМАХ: НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЖОРДЖА ОРУЕЛА «1984»

Струтинська Т. В.

студент факультету іноземних мов

Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

Спілкування є невід'ємною властивістю людини як біологічної та соціальної одиниці. Воно відображає здатність індивіда вступати у взаємодію з іншими членами спільноти для обміну інформацією. Така особистість будує свої соціальні зв'язки за принципом комунікативної взаємодії. Здатність особистості до комунікативної взаємодії залежить не тільки від її рівня знання мови та особливостей її використання, але і від зовнішніх факторів. Поняття комунікативної поведінки передбачає всю сукупність мовних та позамовних дій, які здійснюються комунікантами у межах комунікативного акту з метою досягнення певної мети спілкування. Учасники спілкування – адресант та адресат – вступають в взаємодію, яка впливає на їхню комунікативну поведінку.

Дослідження концепту комунікативної поведінки у тоталітарних режимах ґрунтується на аналізі комунікативного аспекту, висвітленого у романі-антиутопії «1984» британського письменника Джорджа Оруела. Завданням письменника є розкрити справжнє єство тоталітарного правління в аспекті негативного впливу на особистість зокрема та суспільство загалом.

Комунікація – головна мішень тоталітарного правління Океанії, адже повне контролювання саме цього аспекта суспільної свідомості дає державі суцільну владу над мешканцями. Важливим є той факт, що у творі комунікація виступає одночасно і інструментом і об'єктом масового впливу. З одного боку,

комунікація є тим засобом, через який правляча верхівка «залазить» у свідомість кожного індивіда. Безумовно, держава постійно підтримує комунікативний зв'язок зі своїми мешканцями шляхом безперервного потоку повідомлень – лозунги, заклики, відомості з фронту, прославляння лідера, гноблення ворогів держави, ознайомлення населення з надзвичайними успіхами держави у сфері економіки та продовольства тощо. Тобто держава постійно «спілкується» зі своїми громадянами, наповнюючи їх голови беззмістовним та вигаданим інформаційним сміттям. Але таке «спілкування» не є двостороннім, бо від мешканців Океанії вимагається тільки сліпо вірити почутому без жодного аналізу чи сумнівів. Повідомлення з усюдисущих джерел інформації спрямовані на здійснення певного комунікативного впливу з метою контролювати свідомість індивіда, його ідеї, трактування реальності, його поведінку та модель спілкування з іншими членами спільноти.

З іншого боку, у романі Джорджа Оруела «1984» комунікація виступає не тільки інструментом, але і об'єктом масового впливу [1]. Тобто, держава направляє всі свої зусилля на нівелювання нормальної вербальної інтеракції між людьми. Правляча верхівка Океанії прекрасно розуміє, що без свідомої комунікації суспільство не представлятиме жодної загрози її тотальному правлінню. Саме тому, вона ставить за мету зробити спілкування між людьми формальним, яке відбуватиметься за строго встановленим шаблоном. Проводиться ідеологічна робота з населенням, у процесі якої постійно створюються нові і нові легенди про щоденне життя у державі. «Повідомлення заради повідомлення» – такий негласний лозунг регулярного промивання мозків людей. Тобто, немає зовсім ніякого значення, чи несе те повідомлення якусь інформативну цінність – головне забити голову матеріалом, щоб не було часу думати самостійно. Таке двостороннє використання комунікації як інструмента та об'єкта масового впливу показує, що держава використовує власну комунікацію з населенням з метою вплинути та міжособистісну комунікацію всередині суспільства та звести нанівець всі її «небезпечні прояви» [2].

Мета нейролінгвістичного програмування у Океанії – це проникнути у

підсвідомість громадян та повністю трансформувати їхні думки, погляди та цінності. Нейролінгвістичне програмування передбачає застосування системи певних ‘трюків’. Граючи словами та відеорядом картинок, які вибудовані у визначеному порядку та мають певний ритм викладу, та дозуючи інформацію у необхідних межах можна досягти приголомшливого ефекту: людський мозок починає реагувати на потрібні предмети та, як стрілка компаса, орієнтується у строго заданому напрямку. Такий ефект яскраво проявляється під час двохвилинок ненависті, коли партійні службовці б’ються у конвульсіях любові до Старшого Брата: *“At this moment the entire group of people broke into a deep, slow, rhythmical chant of ‘B-B!...B-B!.. Party it was a sort of hymn to the wisdom and majesty of Big Brother, but still more it was an act of self-hypnosis, a deliberate drowning of consciousness by means of rhythmic noise”*[3, с. 81]

Показовим у цьому плані також є портрет Старшого Брата, який розвішаний на стінах всіх будинків та в кожній квартирі. Навіть з поверхні монети на тебе грізно дивиться це обличчя: *“He took a twenty-five cent piece out of his pocket. There, too, in fine clear lettering, the same slogans were inscribed, and on the other face of the coin the head of Big Brother”*. [3, с. 34]. Підписаний він слоганом – *“BIG BROTHER IS WATCHING YOU”* [3, с. 6]. Це звучить одночасно як погроза і як життєве кредо – за тобою спостерігають, тому не говори нічого, не думай ні про що і будь ніким.

Лозунги та заклики є одними з найбільш ефективних методів комунікативного впливу для перепрограмування свідомості суспільства Океанії у правильному руслі. Ефективність лозунгів та закликів полягає у тому, що вони є короткими фразами, які вміщують у собі ключову ідею правління – їх легко запам’ятати та повторювати з дня на день. Індивід повторює їх як мантру, майже не усвідомлено, а вони тим часом повністю перекидають уявлення про вічні цінності – мир, свободу та знання:

“WAR IS PEACE

FREEDOM IS SLAVERY

IGNORANCE IS STRENGTH” [3, с. 6]

Завданням правління є упевнити людину у тому, що війна, рабство та незнання є найправильнішими критеріями життя в Океанії. Плакати з такими лозунгами висять на кожному будинку, люди бачать їх кожного дня, і як результат, їхня свідомість вчиться сприймати несвободу як єдино правильну норму.

У романі Джорджа Оруела «1984» місце, де противників системи піддають нелюдським катуванням та знущанням, має суперечливу назву – *The Ministry of Love*. У Міністерстві любові спостерігаємо протистояння між двома героями – О'Браєном та Уїнстоном Смітом, – яке не є рівноправним. Використовуючи вербальну маніпуляцію як засіб впливу у формі таких комунікативних актів, як навіювання, переконання, погрози, допити, звинувачення, зізнання, залякування, перекручування інформації, заперечення та ін., О'Браєнові вдається вплинути на свідомість Уїнстона та змусити його підкоритися обставинам:

“How many fingers am I holding up, Winston?”

‘Four’

‘And if Party says that it is not four but five – then how many?’

‘Four.’

‘How many fingers, Winston?’

‘Four’

“How many fingers, Winston?”

‘Four! Four! What else can I say? Four!’

‘How many fingers, Winston?’

‘Four! Stop it, stop it! How can you go on? Four! Four!’

‘How many fingers, Winston?’

‘Five! Five! Five!’

‘No, Winston, that is no use. You are lying. You still think there are four. How many fingers, please?’

‘Four! Five! Four! Anything you like. Only stop it, stop the pain!’

‘You are a slow learner, Winston,’ said O’Brien gently.

'How can I help it? How can I help seeing what is in front of my eyes? Two and two are four.' *'Sometimes, Winston. Sometimes they are five. Sometimes they are three. Sometimes they are all of them at once. You must try harder. It is not easy to become sane'* [3, с. 315-316].

Уривок яскраво розкриває суть комунікативної поведінки тоталітарного режиму, яка ґрунтується на приниженні особистості індивіда. На протигагу дещо завуальованому впливу за допомогою ЗМІ виступає вже досить відкритий та конкретно спрямований вербальний вплив, який проявляється у таких типах комунікативної поведінки, як навіювання, переконання, допити, погрози, залякування, звинувачення, приниження, заперечення, перекручування фактів та ін. Така комунікативна поведінка є авторитарною та маніпулятивною, адже має за мету здійснити вплив на свідомість адресата, змінити його переконання, судження та сприйняття дійсності. У романі «1984» поряд із розкриттям жахливої суті тоталітарного режиму, Джордж Оруел також наводить переконливі факти щодо сили мови, яка володіє колосальним впливом на індивіда зокрема та все суспільство загалом.

Література:

1. Фромм Э. (Eric Fromm). Комментарии к «1984». – М., 1993.
2. Чаликова В. А. Комментарии к роману Дж. Оруелла «1984». К.: Либідь, 1993. – С. 44-71. URL: http://krotov/info/libr_min/15_o/orv/el_356/html (дата звернення: 03. 08. 2018).
3. Orwell G. Nineteen Eighty Four. Kindle Edition, 2013, 388 pp. URL: <http://www.george-orwell.org/1984/0.html> (Accessed 08. 10. 2017).

БАЙРОН І ШЕВЧЕНКО: ПОГЛЯДИ Ю.БОЙКА-БЛОХИНА
НА ПРОБЛЕМУ МІЖЛІТЕРАТУРНОЇ РЕЦЕПЦІЇ.

Тетеріна О.Б.,

к. філол. н., докторант Інституту філології

КНУ імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Думка про єдність вітчизняного (еміграційного та материкового) літературознавства (О.Галич, І.Дзюба, М.Ільницький, С.Хороб) нині привертає особливу увагу до вивчення доробку вчених української діаспори. Це вповні стосується Ю.Бойка-Блохина, Л.Білецького, В.Державина, Ю.Лавріненка, Ю.Луцького, І.Качуровського, І.Кошелівця, В.Петрова, Д.Чижевського, Ю.Шереха та багатьох інших, літературознавча діяльність яких відіграла винятково важливу роль у “методологічній переорієнтації” (М.Ільницький) української науки про літературу. Важко переоцінити внесок еміграційних дослідників у розвиток вітчизняної компаративістики, що був перерваний у 30-х роках в підрадянській Україні під тиском ідеології.

Ю.Бойко-Блохин, застосовуючи модерну методологію, розвивав, водночас, вітчизняну традицію дослідження слов'янських літератур, насамперед української, у порівняльному аспекті (що започаткували в ХІХ ст. М.Драгоманов та І.Франко, а пізніше розвинули М.Грушевський, М.Возняк, О.Колесса, Л.Білецький, В.Перетц та учасники його семінару – насамперед, М.Зеров, П.Филипович, М.Чижевський та інші).

Підхід ученого до вивчення творчості Тараса Шевченка визначає основний “вектор” його літературознавчої діяльності - вивчення української літератури у західноєвропейському контексті з акцентом на її національній специфіці.

Погляд Ю.Бойка-Блохина на Шевченкову рецепцію творчості Дж.Байрона принципово увиразнюється у контексті концепції порівняльного вивчення літератур дослідника. Вчений надає принципово важливого значення осмислен-

ню поняття “вплив”, яке розглядає, насамперед, як творче переосмислення-трансформацію. Показовий погляд Ю.Бойка-Блохина на вплив як відштовхування. Дослідник, підкреслюючи свою суголосність із підходом М.Грушевського, впливам, що призводять до пасивного сприймання чужих вартостей, протиставляє творчі впливи.

Учений особливу увагу приділяє вивченню Шевченкової рецепції творчості Дж. Байрона під кутом зору проблеми стилю (це вельми важливо, з огляду на те, що ця категорія принципово ігнорується в радянському літературознавстві).

Учений зауважує, що глибоко перейнятого духом романтизму автора “Кобзаря” “бентежив образ байронівського героя” (наділеного рисами як прометейства, так і демонізму). Ю.Бойко-Блохин наголошує на творчому переосмисленні байронізму та його активному критичному засвоєнні на вітчизняному ґрунті. “Демонічний” індивідуалізм Байрона цілком чужий Шевченкові, як стверджує дослідник, пов’язуючи це з тим, що український митець переважно обстоював у своїй поезії “розвиток індивіду в служінні соціальним ідеалам”. Особливо показовим у цьому контексті Ю.Бойкові-Блохину видається образ Максима з “Москалевої криниці”.

Розвиваючи та поглиблюючи думки П.Филиповича (який вказував на характерні особливості байронівської поетики у “Кобзарі”, - композиція, використання запитань, вигуків, повторень, музична стихія), Ю.Бойко-Блохин обґрунтував творчий підхід українського поета до засвоєння художньо-естетичного досвіду англійського романтика. Зауважуючи, що Шевченковий твір “Чернець” композиційно найближчий до байронічної поеми, дослідник вважав його, щодо “композиційної завершеності”, шедевром.

Висновки Ю.Бойка-Блохина про особливості Шевченкового сприйняття творчості Дж.Байрона, з акцентом на самобутності автора “Кобзаря”, принципово поглиблюють та увиразнюють концептуальні думки ученого про специфіку українського байронізму. Це, своєю чергою, має вагоме значення з огляду на з’ясування своєрідності українського романтизму у західноєвропейському контексті загалом.

Отже, забезпечуючи неперервність поступу вітчизняної компаративістики, погляди та ідеї Ю.Бойка-Блохина, що залишаються актуальними й нині (це промовисто засвідчує їхня суголосність із концепціями сучасних дослідників) вказують плідні перспективи для наукового пошуку в історико-літературному та компаративному вимірах.

УДК 657.6

Філологічні науки

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ткачук Н.В.,

студентка факультету іноземних мов

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

Дослідження освітньо-виховних ідей спричинили появу нових підходів та методів викладання іноземної мови з урахуванням культурологічних аспектів. Визначено пріоритети розвитку освіти, відбувається багатогранний процес її модернізації із зазначенням сучасних змін у суспільстві. Культурологічний аспект в освіті забезпечує ефективність процесу переведення досягнень культури як суспільного явища в плані буття та є засобом гуманістичної концептуалізації сучасних проблем педагогіки, психології та соціології.

У сучасній теорії та практиці культурологічний аспект розглядається у контексті загального розуміння культури, коли педагогічні факти аналізуються з урахуванням соціальних та культурних процесів минулого, сучасного та майбутнього. Система цінностей складає смисловий каркас культури, який передбачає загрозу знецінення в першу чергу духовної культури: рівня знань, вмінь, інтелектуального, етичного, морального розвитку, світогляду, способів і форм взаємного спілкування в межах суспільства, колективу, міжособистісному рівні [2, с.167]. Метою є виховання цілісної культурної людини, здатної організувати своє життя та оволодіти культурними цінностями і нормами у формах культурного буття.

Одним із провідних чинників формування культури особистості у системі освіти є соціальна відповідальність. Соціальна структура українського суспільства характеризується відсутністю консолідації та відносин солідарності [4, с.188]. Проблема формування ціннісних орієнтацій молоді в сучасних умовах є відображенням складностей процесу її соціалізації, який втілює інтегральний результат взаємодії двох цілісних систем: з одного боку суспільства, що впливає на особистість, з другого особистості, яка активно та вибірково засвоює попередній актуальний досвід соціуму, знання, норми, цінності, традиції попередній поколінь [3, с.720].

У зв'язку з цим, вітчизняна система освіти не можлива без виховних інновацій які торкаються як змісту виховного процесу, так і його організації. Віртуальна комунікація істотно змінює темпи духовно- культурного життя суспільства, культурний світ людини, сприяє подоланню мовного бар'єру, відкриттю методів обробки і аналізу значних за об'ємом і змістом інформаційних масивів [1, с.72].

Формуванню культури особистості сприяє гуманітаризація освіти, яка передбачає розширення простору свободи, утвердження людської гідності, розкриття комунікативного потенціалу, формування національної ідентичності та соціалізації, використання культурних надбань нації у багатогранності зв'язків з іншими національними культурами, відкритість до міжкультурної взаємодії, розвитку та вдосконаленню культурних надбань нації у багато гранності зв'язків з іншими культурами. Гуманітаризація освіти формує стійкий світогляд, тенденцію до правильного сприйняття сучасних проблем розвитку суспільства, духовної культури. Основними завданнями у сфері викладання гуманітарних дисциплін мають стати: збереження та розвиток культурного різноманіття мовно-етно-релігійних складових сучасного українського суспільства; актуалізація та збереження національної культурно-історичної спадщини та перетворення її на ключові чинники національної ідентичності [2, с.171].

Отже, невід'ємною частиною культури є духовна культура, до складу якої неодмінно входить освіта. У змісті освіти культура знаходить своє відображення в духовних цінностях та сприяє формуванню глобального мислення та

створює інтелектуальну базу.

Література

1. Головкова Л.С. Марк Ханноуф «WORALS» - инновации в образовании будущего / М. Ханноуф // Социальные и технологические аспекты атмосферы современного общества: Сборник научных трудов. Материалы II международной научно-практической конференции / под ред. Ж. Д. Малаховой. – Москва – Киев – Запорожье – Желтые Воды, 2014. – С. 71-74.
2. Кириєнко С. І. Формування культури особистості в умовах інформаційно-освітнього простору: культурологічний аспект / С. Кириєнко // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2017. Вип. 69. – С. 167-173.
3. Шапошникова І. М. Формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді / І. Шапошникова // Соціальні виміри суспільства: [зб.наук. праць.]: К. : Інститут соціології НАН України, 2013. – Вип. 5 (16). – С.716-725.
4. Шульга М.О. Уявлення населення про соціальну відповідальність / М.Шульга // Українське суспільство 1992-2014. Моніторинг соціальних змін: зб. наук. праць / за ред. д. е. н. В. Ворони, д. соц. н. М. Шульги. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2014. – Вип. 1/15. – Т.1. – С. 186-195.

УДК 811

Філологічні науки

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПОВІСТІ

О. ПУШКІНА «ПІКОВА ДАМА»: ДЕНОТАТИВНИЙ АСПЕКТ

Ушкова І. М.,

студентка ННІ іноземних мов спеціальності «Переклад»

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

м. Черкаси, Україна

Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Литвин І. М.

Метою нашої статті є аналіз лексичних трансформацій на денотативному рівні в українському перекладі повісті О. С. Пушкіна «Пікова дама», здійсненого О. Є. Ільченком за редакцією М. Т. Рильського.

«Пікова дама» – повість Олександра Пушкіна з містичними елементами, у якій автор часто використовує несподівані повороти подій, які інтригують читача, надають оповіданню сюжетної гостроти [1]. Недарма Д. Мирський виділяв «Пікову даму» з творів О. С. Пушкіна як «найкращий і найхарактерніший для нього твір у прозі». Для збереження інтриги першоджерела перекладач вдався до трансформацій. Предметом нашої розвідки слугують лексичні денотативні трансформації, які представлені в перекладі синонімічними, кореферентними, гіпонімічними, гіперонімічними, метонімічними та метафоричними замінами (див. праці Я. Й. Рецкера, В. С. Виноградова, В. Н. Комісарова, О. Д. Швейцера, О. О. Селіванової). *Денотативний план* маніфестує понятійно-логічне ядро значення.

Синонімічні трансформації – це словникові відповідники лексем, що отримують у мові перекладу неоднаковий із вихідною одиницею семний набір, актуалізований контекстом повідомлення [2, с. 460] – широко застосовує перекладач повісті О. С. Пушкіна «Пікова дама»: *Игра **занимает** меня сильно // Гра **цікавить** мене сильно*. Відповідники *занимать // цікавити* є міжмовними синонімами: *занимать* – «интересовать, привлекать внимание, волновать» [3]; *цікавити* – «привертати чию-небудь увагу, викликати інтерес, захоплення» [4, т. 11, с. 227].

*Германн немец: он **расчетлив**, вот и все! // Герман німець: він **обачливий**, от і все!* Міжмовними синонімами є слова: *расчетлив // обачливий*. За даними тлумачних словників: *расчетливый* – «осмотрительный, учитывающий обстоятельства, обстановку» [3]; *обачливий* – «який діє розумно, спокійно, передбачливо» [4, т. 5, с. 463]. Значення слів дещо різняться семним набором, проте у контексті як оригіналу, так і перекладу, вони вдало окреслюють характер Германа.

До трансформацій денотативного плану на лексичному рівні належать також кореферентні заміни [2, с. 460]: *Лизавета Ивановна на сей раз отвечала наобум и невпопад и рассердила её // Лизавета Іванівна цього разу відповідала навмання й невлад і розсердила **графиню***. Кореферентний ряд у художніх

текстах оригіналу та перекладу представлений найчастіше позначенням персонажу різними властивими йому найменуваннями, «що характеризують вік чи зовнішність персонажа, його родинні зв'язки чи соціальний статус. Зазвичай у перекладі вжито кореферент із більшою інформативністю...» [див.: 5, с. 113]. Перекладач повісті О. Пушкіна «Пікова дама» застосовує заміну особового займенника *она* іменником *графиня*, що відображає соціальний статус героїні. У фрагменті, окрім кореферентної, спостерігаємо синонімічні заміни: *наобум* // *навмання* – міжмовні синоніми: *наобум* – «не подготовившись, как выйдет, как придется» [3]; *навмання* – «без попереднього обдумування» [4, т. 5, с. 37]. А от слово *невлад* ужито в перекладі недоречно, оскільки його значення дещо відрізняється від значення слова в оригіналі. Пор.: *невпаад* – «не во-время, неуместно, некстати» [3]; *невлад* – «непоследовно, незв'язно» [4, т. 5, с. 267]. На нашу думку, *невпаад* можна було б перекласти словом *не до ладу*, що має значення «не так, як треба; недоречно» [4, т. 4, с. 432].

До трансформацій денотативного плану також належать метонімічні заміни, які диференціюються залежно від статусу суміжних предметів, явищ, понять [2, с. 462]. Такі трансформації трапляються в українському перекладі повісті О. С. Пушкіна «Пікова дама»: *Лизавета Ивановна, сидя под окошком за пальцами, нечаянно взглянула на улицу и увидела молодого инженера, стоящего неподвижно и устремившего глаза к ее окошку* // *Лизавета Іванівна, сидячи біль вікна над п'яльцями, ненароком глянула на вулицю й побачила молодого інженера, що стояв нерухомо і втупив погляд у її вікно. Лексеми *глаза* // *погляд* асоціативно зв'язані за суміжністю: *глаза* – «орган зрения; способность видеть, самое зрение» [3]; *погляд* – «спрямованість, скерованість зору на кого-, що-небудь» [4, т. 6, с. 771].*

У перекладі повісті також використано гіпонімічні трансформації – заміни родової назви видовою (конкретизація): *Молодые игроки удвоили внимание* // *Молоді картярі подвоїли увагу. Игрок* – «участник игры (спортивной, шахматной, карточной и т.п.)» [3] – родова назва; *картыр* – «завзятий, азартний гравець у карти» [4, т. 4, с. 113] – видова.

Денотативний план формально-змістових трансформацій на лексичному рівні представлений також метафоричними замінами, які, на думку О.О.Селіванової, також є синонімічними замінами переважно контекстуального типу. У їхньому складі вчена виділяє деметафоризацію – заміну метафори неметафорою, метафоризацію – заміну неметафори метафорою, трансметафоризацію – заміну донорської сфери метафори [2, с. 459]. Розглянемо трансметафоризацію в перекладі повісті:

Графиня не имела ни малейшего притязания на красоту, давно увядающую, но сохраняла все привычки своей молодости // Графиня нітрохи не важила на вроду, давно змарнілу, але зберігала всі звички своєї молодості.

За тлумачним словником російської мови Д. М. Ушакова: *увядать* – «о растен. вянуть, завядают, заблѣкнуть, желтеть и сохнутъ, роняя листьѣя, усыхать, умирать; перен. хилеть, дряхлеть, тощать, при болезненном виде, слабеть, угасать» [3]. «Словник української мови» фіксує такі варіанти значення: *змарніти* – «схуднути, виснажитися від горя, туги, хвороби, недоїдання, важкої праці і т. ін.; перен. втратити свіжість, привабливість, красу (про обличчя і т. ін.)» [4, т. 3, с. 612]. Таким чином, перекладач вдається до трансметафоризації: в оригіналі донорською сферою метафори є РОСЛИНА, а в перекладі – ЛЮДИНА.

Отже, для збереження найоптимальнішого балансу денотативної інформації повісті О. С. Пушкіна «Пікова дама» та її українського перекладу перекладач О. Є. Ільченко застосовує лексичні трансформацій у денотативному аспекті: синонімічні, кореферентні, гіпонімічні, метонімічні та метафоричні заміни.

Література

1. Виноградов В.В. Стилль «Пикової дами» // Временник Пушкинской комиссии, т. 2, 1936. – с. 75 – 86.
2. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О.О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
3. Толковый словарь русского языка / Под ред. Д.Н. Ушакова. – М.: Гос. ин-т «Сов. энцикл.» ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935-1940. (4 т.)

4. Словник української мови. В 11 т. / За ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980.
5. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник / І. М. Литвин. – Вид. 3-тє, допов. – Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2015. – 204 с.
6. Вирган І. О. Російсько-український словник сталих виразів / І. О. Вирган, М. М. Пилинська. – Харків : Прапор, 1969. – 864 с.

УДК 808.1:37(477)"19"(092)

Філологічні науки

СИСТЕМА ПИСЕМНОЇ ТВОРЧОСТІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО:
СКЛАДОВІ, РОЛЬ, ОСОБЛИВОСТІ, ЗНАЧЕННЯ

Шваєнко А.І.,

студентка

Національного університету «Львівська політехніка»,

Кузнецова О.Д.,

доктор філол. н., професор,

завідувач кафедри Національного університету

«Львівська політехніка»

м. Львів, Україна,

Сучасна актуалізація спадщини В.О.Сухомлинського пояснюється не тільки 100-річчям від його дня народження, а й об'єктивним зростанням значення писемної творчості вченого, педагога, письменника для формування гуманістичне світобачення, ідеалів: людяності, душевності, моральності.

Особливе місце серед праць, присвячених вивченню складових педагогічної системи В.О.Сухомлинського, посідає його творчість. Всесвітньо відомий український педагог В.О.Сухомлинський, вважав, що ключовою складовою педагогічної майстерності є творчість.

Педагогічна творча спадщина Великого українця-педагога – надзвичайно велика, охоплює всі проблеми виховання і навчання в школі, є важливою складовою його педагогічної системи.

В умовах незалежної демократичної держави, враховуючи потреби українського суспільства, сучасного розвитку теорії журналістики, теорії публіцистики, існує необхідність переосмислення науково-педагогічної, публіцистично-педагогічної, літературно-педагогічної творчості В.О.Сухомлинського, що була оприлюднена в газетних, журнальних масових, фахових освітніх виданнях, книжках за життя автора.

Застосовуючи системно-функціональний підхід, спробуємо показати, що в новаторську педагогічну систему В.О.Сухомлинського входить система його мас-медійної творчості, яка складається з науково-педагогічних, публіцистично-педагогічних, літературно-педагогічних творів, що поширюють, реалізують його системно-діяльнісний підхід. «Висока ефективність наукової та практичної діяльності В.Сухомлинського значною мірою зумовлена використанням системно-діялісного підходу до організації творчої діяльності й узагальнення її результатів», - пише С.С.Вітвицька у статті «Системно-діялісний підхід до виховання молоді в контексті ідей В.О.Сухомлинського» [1; С.108].

Мета дослідження – аргументувати взаємозалежність і взаємозумовленість з точки зору впливу на читацьку аудиторію системи напрямів педагогічної наукової, публіцистичної, літературної творчості В.О.Сухомлинського. Завдання: показати системність жанрів, відповідно до аудиторії (педагогів-науковців, педагогів-практиків, дошкільнят, школярів) через потребу, інтерес, відповідність запитам, розуміння тематики, проблематики педагогічної публіцистичної, літературної творчості, що формує світобачення читачів.

Науково-педагогічна творчість, педагогічна публіцистика, літературні твори В.О. Сухомлинського навіть у радянські тоталітарні часи посідали одне з провідних місць у мас-медійному педагогічному дискурсі не тільки в Україні, Радянському Союзі, інших країн світу через виразну світоглядну гуманістичну, етичну, дитиноцентричну, культурологічну, етнопедагогічну позицію автора в його наукових, публіцистичних, літературних творах, про що свідчать десятки назв газетних, журнальних видань, книг, та їх багатотисячні тиражі. «Твори В. Сухомлинського видані 53-а мовами світу, загальним тиражем майже 15 млн

примірників. Лише перша книга "Серце віддаю дітям", що вперше видана в НДР 1968 р., а 1969 р. – в Українській РСР, витримала більше 55 видань, перекладена 29 мовами, принесла авторові світову славу.

Основані на українській народній педагогіці, в літературній творчості В.О.Сухомлинського популярними є фольклорні жанри: казки, притчі, мініатюрні жанри (авторські афоризми, приказки, настанови), що через гуманістичний концепт, потенціал влучного образного слова легко сприймаються, запам'ятовуються, сприяють емоційно-образному засвоєнню ціннісних орієнтирів його новаторської педагогічної системи, формують, закріплюють високі моральні, виховні ідеали в читачів, й входять до скарбниці національної духовної культури, класики української, світової педагогічної наукової, публіцистичної, літературної творчості.

Педагогічна творчість В.О. Сухомлинського переважно розповсюджувалася і впливала на аудиторію через систему друкованих засобів масової інформації: газетні, журнальні періодичні видання, книги, починаючи з районної масової газети, до всесоюзних, зарубіжних періодичних видань. Перша його стаття з'явилася в масовій районній газеті «Ударна праця» (1945 р.), згодом його публіцистичні матеріали друкували в обласній газеті «Кіровоградська правда», потім в українських республіканських газетах «Радянська освіта», «Молодь України», «Сільські вісті», «Робітнича газета», «Соціалістичне село», «Комсомольское знамя», всесоюзних «Учительская газета», «Комсомольская правда», «Литературная газета», «Правда», «Рабочая газета», «Известия», «Литературная Россия», і всесоюзних педагогічних журналах «Народное образование», «Семья и школа», «Вожатый», «Начальное образование», «Политехническое обучение», «Школа и производство», «Огонек», «Воспитание школьников», «Сельская молодежь», «Начальная школа», «Детская литература», «Юность», «Огонек», «Работница», «Сельская новь», «Журналист», республіканських журналах «Література в школі», «Радянська школа», «Українська мова в школі», «Україна», «Українська мова і

література в школі», «Людина і світ», «Прапор юності», «Хлібороб України», «Радянська жінка», «Наука і суспільство» та інших.[2]

В.О.Сухомлинський як керівник районного відділу народної освіти для читачів-педагогів районної газети найчастіше жанром організаційно-педагогічної публіцистики обирає проблемну публіцистичну статтю, де піднімає злободенні питання освіти, виховання, спираючись не тільки фактографічну, а й публіцистично-образну аргументацію своїх педагогічних ідей. Прекрасними зразками є його останні *педагогічні публіцистичні статті* "Джерело невмирущої криниці", "Гармонія трьох начал", "Земля, праця, людина" (1970 р.).

Жанр *відкритого публіцистичного листа* («Листи Сину», «Лист дочці», Лист батькам»), що спочатку оприлюднили газети, згодом журнали, пізніше вони входили до педагогічно-публіцистичних збірників, видані окремими книжками («Листи Сину»).

Забутий нині в пресі публіцистичний жанр *слово*, відомий з прадавніх часів, в якому неодноразово виступав В.О.Сухомлинський, найкраще представлений "Словом до батьків" (1970).

Для дітей, які чули, читали чимало народних казок авторська педагогічна казка В.О.Сухомлинського, цікава чарівністю і дивовижністю, новизною казкових героїв, непередбачуваною кінцівкою, представляє письменницьку творчість. «Казка, – писав В.О.Сухомлинський, – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови. Діти розуміють ідею лише тоді, коли вона втілена в яскравих образах. Казка – благородне і нічим не замінене джерело виховання любові до Вітчизни. Патріотична ідея казки – у глибині її змісту, створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття, доносять до серця і розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка виховує любов до рідної землі вже в тому, що вона – творіння народу» [3, с. 203].

«В.О. Сухомлинський створив велике жанрове різноманіття казок: казки-оповідання («Дуб під вікном», «Тополі в степу над шляхом»); казки-новели («Гаряча квітка», «Образливе слово»); казки-етюди («Лисиччині ліхтарики»,

«Краплини роси»); казки-притчі («Народження егоїста», «Пихата жаба», «Ремісник і різець»).

Своє творче обдарування В.О.Сухомлинський реалізував в авторських казках. Їх він написав найбільше, ніж інших жанрів літературної творчості, через казкові позитивні образи стверджуючи високу, ідеальну моральність. Авторські казки, написання казок учнями – це був інноваційний внесок у реалізацію його новаторської гуманістичної системи виховання школярів.

В. О.Сухомлинський написав чимало притч: «А пісня жива», «Конвалія в саду», «Жаба й соловейко», «Павук і мереживо», «Відломлена гілка», «Опудало й пісня», «Бузинова палиця», «Соромно перед соловейком» та ін., що призначені для учнів середньої школи, батьків, педагогів.

Педагогічні ідеї В.О. Сухомлинського ніби сконденсовані в його мініатюрних жанрах: авторських афоризмах, приказках, повчаннях. Це авторські крилаті вислови, своєрідні педагогічні морально-виховні настанови.

Таким чином, педагогічна публіцистика В.О.Сухомлинського – високогуманна, демократична, основана на українській народній педагогіці, становить систему традиційних й оригінальних авторських жанрів публіцистики, що входять до добре продуманої системи масової популяризації новаторських педагогічних ідей автора до всіх учасників навчально-виховного процесу освіти, виховання, регулювання проблем моралі школяра, педагогів, батьків, сім'ї, родини, спираючись на «вічні» виховні цінності українського народу.

Системно відтворена педагогічна творчість українського педагога, публіциста, письменника В.О.Сухомлинського завдяки своїм педагогічним науковим, публіцистичним, літературним працям, що співзвучні нинішнім прагненням українців, людей демократичного світу, системно віддзеркалюють основоположні проблеми педагогіки, сімейного виховання, шкільної освіти, очищаючи і формують душі читацької аудиторії для сьогодення і майбуття.

Література:

1. Вітвицька С.С. Системно-діяльнісний підхід до виховання молоді в контексті ідей В.О.Сухомлинського//

2. Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження: біобібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського / О.В.Сухомлинська, Л.Д. Березівська, Л. І. Страйгородська та ін. – Вінниця: Твори, 2018. – 395 с. // http://lib.iitta.gov.ua/711113/1/Sukhomlynskyu_rokzhchuk_2018.pdf

3. // Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В.О.Сухомлинський // Вибр. Тв.: в 5 т.– Київ : Рад. шк., 1977. – Т.1. – С. 55 – 209.

Філологічні науки

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ЛІТЕРАТУРИ ЕПОХИ УКРАЇНСЬКОГО
ВІДРОДЖЕННЯ

Щелкунова О. С.

*аспірант кафедри історії української літератури,
теорії літератури та літературної творчості*

Київського національного університету ім. Т. Шевченка

Епоха Відродження, або Ренесанс (*франц. Renaissance, від лат. re: знову і nansi: народжуватися*) – доба в історії світової культури, що закономірно постала після поступового занепаду епохи Середньовіччя. Батьківщиною даного періоду прийнято вважати Італію, яка поширювала власні тенденції розвитку суспільства на інші країни Західної та Центральної Європи. Крім перерахованих територій, розвиток Ренесансу засвідчений також у Чехії, Польщі, Угорщині, Трансильванії (північно-західна частина сучасної Румунії), Далмації (історична область у північно-західній частині Балканського півострову) і Північній Хорватії. Культурний рух Відродження був доволі тривалим у часі. Проторенесансі процеси розпочалися ще у другій половині XIII століття в Італії, у XIV – XV століттях в інших державах і завершилися майже повсюдно в останній чверті XVI – початку XVII ст. Територія сучасної України на той час була поділена між сусідніми державами, відтак виокремлювати українське Від-

родження як самобутнє явище в історико-літературній науці було не прийнято. Дискусійним залишається питання щодо самостійності та повноцінності протікання літературно-мистецького процесу поструського періоду. На нашу думку, українська література доби Ренесансу мала спільні з європейськими мистецькі тенденції та ускладнювалась накладанням національних особливостей, зумовлених багаторічною середньовічною традицією.

Вперше термін «Ренесанс» зустрічається у «Життєписі найвизначніших живописців, скульпторів та архітекторів» (1567 р.) Джорджо Вазарі. Італійський мистецтвознавець вживає його для окреслення і характеристики новаторських малярських віянь. У науковий обіг термін «Відродження» запроваджує Антуан Фюретьер статтею «Загальний словник» (1701 р.). Сміслові наповнення терміну надає Лібрі у своїй «Історії математичних наук в Італії з доби Ренесансу» (1838 р.). Жюль Мішле у науковій студії «Відродження» (1855 р.) конкретизує Відродження як культурологічне явище XIV–XVI століття і окреслює його основні ознаки. Серед найбільш важливих типологічних рис виділяють такі: цінність земного існування, принципи індивідуалізму, логоцентричне світосприйняття та центральне місце в ньому [2, 181]. Значний внесок у дослідження епохи Ренесансу зробив Якоб Буркхард, зазначивши у своїй праці «Культура Італії за доби Відродження» (1860 р.) сутнісні ознаки досліджуваної епохи: оптимізм її представників, інтенсивний розвиток мистецтв, культ античності, схиляння перед знаннями та індивідуалізмом, великі географічні відкриття, світський секуляризований характер свідомості [3, 182]. Представлені характеристики є спільними для літератур усіх країн, які охопило Відродження. Однак іноді чітке виокремлення характерних особливостей ускладнюють зовнішньополітичні та історико-культурні обставини. Українські письменники, отримуючи європейську освіту в Італії, Німеччині, Франції, переносили основні ренесансні віяння в руську літературу, але всебічний польський гніт накладав додаткові культурологічні обмеження, що унеможливило цілісне відтворення провідних ренесансних тенденцій. Відповідно, традиційно сформована модель епохи

Відродження не могла вповні накладатися і застосовуватися до української літератури, що викликало жваву полеміку вчених наступних епох.

Серед суспільно-політичних та культурно-історичних особливостей ренесансної епохи варто виділити активний розвиток буржуазного суспільства і відповідно чітке класове розшарування. Багата верхівка включала різноманітні елементи суспільства. Характерна особливість ранньої буржуазії – складна економічна база (торговельні, банківські операції, мануфактура, земельна власність). Розкіш нових багатіїв обумовлювала попит на архітекторів, художників, поетів. Правителі потребували секретарів, майстерних дипломатів, юристів. Діловим людям був необхідний штат службовців. У містах зростала потреба у лікарях, вчителів, нотаріусах. Таким чином з'явилась інтелігенція, яка відіграла провідну роль у формуванні культури Відродження. Вона, з одного боку, обслуговувала пануючий клас, виражала його інтереси, а з іншого – поповнювалася вихідцями з різних станів суспільства, була пов'язана з традиціями народної культури.

Водночас створенню нового мистецтва сприяло захоплення італійців античністю. Архітектура Ренесансу відродила античні колони і пілястри, деякі декоративні форми, які створили стиль Ренесансу. У скульптурі майстри, схилиючись перед античним мистецтвом, запозичували сюжети з міфології. Майстри прославляли людину. Епоха титанів, як називають добу Відродження, подарувала таких геніїв, як Рафаель, Мікеланджело, Леонардо да Вінчі. На цей період припадає книгодрукування. У сфері культури поширюється боротьба за звільнення філософської думки від авторитету церкви, з'являються нові знання і течії, які не вкладалися в середньовічну філософсько-богословську систему. Б. Р. Віппер зазначав: «Епоха Відродження, одна найбільш цікавих і повноцінних епох в історії людства, це синонім особистої свободи, досконалості в мистецтві, краси в житті, гармонії фізичних і духовних якостей людини... Ренесанс був не стійкою і спокійною, а бурхливою і суперечливою епохою. Ренесанс – це період становлення буржуазного суспільства, період, коли спадають окупи середньовічного укладу» [4, 184].

Маємо зауважити, що літературний процес не був синхронним, тому і визначені періоди в різних країнах не збігаються за часом. Наведемо зразок класичної періодизації розвитку епохи Ренесансу в Італії:

- 1) 13 – поч. 14 ст. – Данте Аліг'єрі (1265 – 1321) – Чімабуе, Джотто, Дуччо;
- 2) 14 ст. – Франческо Петрарка, Джовані Бокаччо – Андреа Орканья, Лоренцетті, Андреа Пізано;
- 3) XV – поч. XVI ст. – Лоренцо Валла, Анджеоло Поліціано, Луїджі Пульчі, Маттео Боярдо – Брунеллескі, Донателло, Мазаччо, Паоло Учелло, Андреа Веррокіо, Сандро Ботіччелі, Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело Буонаротті, Тіціан;
- 4) XVI ст. – Торквато Тассо, Джордано Бруно – Мікеланджело (після 1520 року), Тіціан (пізній), Паоло Веронезе, Тінторетто [1, 95].

Іншою поширеною класифікацією є:

1300 рр. – треченто (література раннього Відродження)

1400 рр. – кватроченто (література зрілого Відродження)

1500 рр. – чінквеченто (література пізнього Відродження) [1, 95].

В усій європейській літературі Ренесансу співіснували кілька течій: реалістичні тенденції, що переростали у течію ренесансного реалізму, та ренесансний класицизм.

Особливостями європейського літературного процесу, як стверджується у посібнику Шаповалової М.С., Рубанової Г.Л., Моторного В.А. «Історія зарубіжної літератури», був взаємозв'язок між національними літературами [40]. Вони зазначали, що вся Західна і Центральна Європа, включаючи і Польщу, розвивалась тепер у взаємозв'язку. Варто наголосити, що, починаючи з XV століття, частина території західних земель сучасної України входила до складу Польщі. Це означало, що і Україна, перебуваючи під впливом літератур Європи, провадила нові мистецькі тенденції на літературній арені. Зберігаючи в собі залишки середньовічної києворуської традиції і водночас накладаючи нові західні тенденції, українська культура утверджувала власне мистецтво епохи Відродження. Уста-

леної ренесансної моделі у національному варіанті українська культура досягла шляхом подолання складних і часто несприятливих історичних обставин.

Література:

1. Давиденко Г.Й. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження / Г. Й. Давиденко, В.Л.Акуленко.–К.: Наукова думка, 2007. – С. 95. – 456 с.
2. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. Т. 1. / укладач Ю. І. Ковалів. - К. : Академія, 2007. – С. 181 – 608 с.
3. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. Т. 1. / укладач Ю. І. Ковалів. — К. : Академія, 2007. – С. 182 – 608 с.
4. Шевнюк О. Культурологія : Навчальний посібник/ Олена Шевнюк,. – К.: Знання-Прес, 2004. – С. 184 – 353 с.

УДК 811.111

Філологічні науки

СИНОНІМІЧНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТІВ FRIENDSHIP ТА HOSTILITY В РОМАНІ
КЕНДЕС БУШНЕЛ «СЕКС І МІСТО»

Яковчук А. Я.,

Студентка факультету іноземної філології

Рівненський державний гуманітарний університет

м. Рівне, Україна

Як і в будь-якій мові, концепти на позначення дружби та ворожнечі (*friendship* та *hostility*) відіграють чи не найважливішу роль у повсякденному житті англійців. Для того, аби краще і точніше висловити свої емоції, люди надали багатьом словам схожого значення, утворивши широке синонімічне поле. Синоніми розширюють значення, конкретизують або ж деталізують окремі значення головного слова-ядра.

Питанням синонімії займалося багато вчених, таких як Ю.Д.Апресян, В.Г.Вілюман, А.П.Євгенєва, М.П.Кочерган.

Михайло Петрович Кочерган вважає, що **синоніми** – це слова, які мають значення, що повністю або частково збігаються [4]. На думку дослідника

В.В.Левицького, **синоніми** – це слова із спільним основним лексичним значенням. У семантичному полі вони перебувають поруч. Цілком тотожних синонімів не буває – вони різняться значеннєвими та стилістичними відтінками. Синоніми об'єднуються в синонімічний ряд, у якому виділяється стрижневе слово [5, с.53]. Ці визначення мають однакове ядро, а відтак, саме їх ми беремо за основу в контексті нашого дослідження.

Синонімія є поширеним явищем у мові, адже синоніми відіграють важливу роль в організації лексико-семантичної системи мови, а також належать до лексико-семантичних категорій. В мовознавчих науках існує два підходи, за якими можна визначити синоніми (Ю.Д.Апресян): **семантичний і операційно-семантичний**. Для **семантичного підходу** актуальною є вказівка на наявність інтегрального компонента в структурі лексичного значення синонімів, для **операційно-семантичного** – на повну взаємозамінність у будь-якому контексті або часткову взаємозамінність у певних контекстах [1, с.216]. В.Г.Вілюман стверджує, що, не зважаючи на суттєві відмінності, спільною у визначенні синонімів є вказівка на семантичну близькість або тотожність [2, с.11]. Тобто в більшості випадків синонімію розглядають як семантико-сміслову явище.

Синоніми своїм значенням можуть накладатися один на одного або перебувати поруч у семантичному полі. Вони, як правило, називають той самий денотат, але різними словами. Оскільки синоніми є взаємозамінними, то і належать вони до однієї частини мови.

Концепт *friendship* неодноразово привертав увагу дослідників. Такі лінгвісти, як О.О.Арапова, Р.М.Гайсина, О.Ю.Лукашкова, Л.В.Садчікова, О.Д.Шмелев досліджували концепт *friendship* на матеріалі російської мови; Н.Ю.Толчина, М.О.Хізова, О.М.Лунцова, О.С.Осипова, Н.С.Хван проводили порівняльний аналіз концепту в російській та англійській мовах; О.С.Донцова досліджувала національно-культурну специфіку концепту *friendship* в англійській та українській мовних картинах світу на матеріалі паремій. Концепт *hostility* теж досліджували багато науковців, зокрема О.М.Лунцова на матеріалі російської та англійської мов, І.А.Голубовська на матеріалі китайської.

Для того, аби максимально коректно проаналізувати синонімічне поле вказаних концептів в українській мові, ми звернулися до етимологічного словника за редакцією Б.Грінченка [3], щоб дізнатися походження даних слів. Це дає змогу реконструювати культурні мотиваційні складники.

Слова *дружба*, *друг* відомі багатьом слов'янським мовам (рос. *друг*, дав.-польськ. *drug*, чеськ. і словац. *druh*, болг. *друг*, *другар*, серб. *друџ*, словен. *drûg*, старослов. *дровъ*). Слово *друг* походить від старослов'янського слова *drugъ*, що споріднене з лит. *draiŕgas* («супутник», «товариш»), *sudrugti* (приєднуватися) і означає *дружити*, *товаришувати*. Від слова *друг* походить слово *дружба*, що означає *бути приятним з кимось*, *дружити* (с. 133).

Слово *ворог* походить від старослов'янського слова *врагъ*, що означає *ворог*, *диявол*. Звідси й походить слово *ворожнеча*, що означає *ворогувати*, *боротися* (с. 95).

Етимологія англійських слів не менш цікава, ніж етимологія українських. Для з'ясування етимології слів *friend*, *friendship*, *enemy*, *hostility* ми скористались оксфордським етимологічним словником [7].

Слово *friend* походить від прагерманської форми *frijand*, від якої утворилася форма давньо-англійської мови (Old English) *freond – to love, to favor* (с.45).

Слово *friendship* походить від лексеми давньо-англійської мови (Old English) *fréondscipe – love, frienship* (с. 45).

Слово *enemy* походить з давньо-французького слова *enemi*, що означало *enemy, adversary, foe; demon, the Devil* (с. 32).

Слово *hostility* походить із французької мови (Middle French) від слова *hostilité* і означало *enmity* (с. 33).

Отже, розібравшись із тлумаченнями та походженнями понять, ми перейдемо до аналізу синонімічного ряду концептів, що утворюють лексико-семантичне поле на основі роману «Секс і місто» Кендес Бушнел [6]. Зробивши аналіз синонімічного, поля ми виявили за допомогою методу суцільної вибірки 46 синонімів лексеми *friendship*, 37 – лексеми *friend*, 32 – лексеми *hostility* та 39 – лексеми *enemy*.

В результаті аналізу обраних лексичних одиниць було виявлено, що в тексті дуже часто з'являються такі поняття як:

- *FRIEND*: *When was the last time you heard someone say, "I love you!" without tagging on the inevitable (if unspoken) "as a **friend**" (с. 2); These days, everyone has **friends** and colleagues; no one really has lovers – even if they have slept together (с. 3); "Love means having to align yourself with another person, and what if that person turns out to be a liability?" said a **friend**, one of the few people I know who's been happily married for twelve years (с. 3);*

- *ENEMY*: *"What are you doing here?" she asked, seemingly delighted, even though the two were rumored to be sworn **enemies** in L.A (с. 53); Old Greenwich , new **enemies** (с. 80);*

- *FRIENDSHIP*: *There is still plenty of sex in Manhattan but the kind of sex that results in **friendship** and business deals, not romance (с. 3); . He was writing a story on topless dancers when he struck up a **friendship** with Lola (с. 75).*

Необхідно зазначити, що лексема *hostility* взагалі не вживається в аналізованому тексті.

Найчастотнішими лексемами у тексті виявились *friendship* та *friend* (близько 65 %). Ми вважаємо, що це пов'язано з менталітетом американців. За своєю природою вони відкриті, дружелюбні і не надають особливого значення даним поняттям. Якщо людина хоч трохи знайома, її називають *friend*, і це є досить поширеним явищем у світі американців.

У романі з'являються, для прикладу, такі синоніми концепту *friend*:

- *DUDE*: *Barkley called her the next afternoon. "What's up, **dude**?" he said (с.8);*

- *FELLOW*: *Then there was the groping. The leggings came down. Out popped the bold **fellow** (с.90);*

- *ACQUAINTANCE*: *I was sitting in my apartment, having a sensible lunch of crackers and sardines, when I got a call from an **acquaintance** (с.10);*

- *COLLEAGUE*: *These days, everyone has friends and **colleagues**; no one really has lovers – even if they have slept together (с.3);*

Концепт *enemy* представлений такими контекстуальними синонімами:

- *STRANGER*: "At Le Trapeze, there are no strangers, only friends you haven't met yet," said a voice of indeterminate gender, which added that there was "a juice bar and a hot and cold buffet" — things I rarely associate with sex or nudity (c.11);
- *GANG*: The whole **gang** jumped on Mr. New Yorker and began pounding him, until some innocent bystanders started screaming and the **gang** ran away (c.75);
- *SPY*: "You just get some **spies**. I have by masseuse and my maid. Send him your masseuse or chauffeur and then have them report back to you." (c.55);

Синонімічне поле поняття *friendship* представлено таким лексемами, зокрема:

- *LOVE*: "Love means having to align yourself with another person, and what if that person turns out to be a liability?" said a friend, one of the new people I know who's been happily married for twelve years (c.3); I had a theory that the only place you could find **love** and romance in New York was in the gay community — that gay men were still friends with extravagance and passion, while straight love had become closeted (c.6);
- *AFFECTION*: Women tend to feel a mixture of passion and motherly **affection**. But there's a dark side: Most Bicycle Boys are not married and probably never will be, at least not until they give up their bikes. (c.74);

Лексема *love* у романі вживається дуже часто і, в основному, вона співвідноситься із *friendship*, тобто виступає не у ролі якогось почуття між двома людьми, а у ролі дружніх відносин.

Отже, жодна мова не має цілковито еквівалентних позначень емоцій, лексико-семантичне поле слова в одній мові може мати декілька слів, в той же час як у іншій їх кількість перевищуватиме в кілька разів. Емоції характеризуються суб'єктивністю та змінним характером, що ускладнює процес їх опосередкування у мовленні. Існування емоційно забарвленої лексики в тексті варте подальшого дослідження як одного з текстоутворюючих елементів.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды : в 2 т. / Ю. Д. Апресян. – М. : Школа “Языки русской культуры”; изд. фирма “Восточная литература” РАН, 1995. – Т. 1 : Лексическая семантика. – 472 с.
2. Виллюман В. Г. Английская синонимика : учеб. пособие для вузов / В. Г. Виллюман. – М. : Высш. шк., 1980. – 128 с.
3. Гр. – Грінченко Б. Словарь української мови : в 4 т. / Б. Грінченко. – К. : Наукова думка, 1996. – . – Т. 1 : А – Ж. – 1996. – 496 с.; Т. 2 : З – Н. – 1996. – 588с.
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. — К., 2000. — С. 181-198.
5. Левицький А.Е., Сингаївська А.В., Славова Л.Л. Вступ до мовознавства: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 104 с.
6. Bushnell Candace., Sex and the city. – Abacus, 2010. – 248 p.
7. Onions – The Oxford dictionary of English etymology / [ed. C. T. Onions]. – Oxford : Clarendon press, 1966. – 1026 p.

